ხუთ[...] 1915 წ.

წლიწა[დ]ი მეხუთე.

ფასი გაზეთისა: წლიურად 2 მ. 50 კ., ნახევარი წლით—1 მ. 25 კ. საზღვარ-გარედ ორჯერ მეტი.

თითო ნომერი 5 კაპ.

განცხადებათა ფასი: პირველ გვერდზე პეტიტის სტრიქონი 15 კ. უკანასკნელ გვერდზე—10 კაპ., ტექსტის შუაგულ—20 კაპ. სამგლოვიარო განცხადების ერთხელ დაბეჭდვა—3 მან.

თემი

№ 200· ხუთშაბათი 1 იანვარი 1915 წ.

წლიწადი მეხუთე.

ხელ-მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება.

დაწუნებულ წერილებს და კორესპონდენციებს რედაქცია არ ინახავს

რედაქციის კონტორის ბინა: ოლღას ქ., სახლი დიასამიძისა, №

ტელეფონი 6—60·

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი. გამოდის ორშაბათობით·

ეროვნული ბიბლიოთეკა

1-12

45/2 № 3074

მიიღება ხელის მოწერა 1915 წლისათვის.

„თ.ე.მ.ი"

მიიღება ხელის მოწერა 1915 წლისათვის.

ახალი-კლუბი

პარასკევს 2 იანვარს

საოჯახო საღამო

სახალხო სახლი.

პარასკევს 2 იანვარს 1915 წ. თბილისის ქართულ. დრამატიულ დასის ამხანაგობის მიერ პირველი ქართული წარმოდგენიდან 55 წლის შესრულების აღსანიშნავად გაიმართება

საიუბილეო წარმოდგენა

წარმოდგენილი იქნება

I

გ ა ყ რ ა

პირველი მოქმედება გ. ერისთავისა.

II

ა რ ს ე ნ ა

დრამა 3 მოქმ. ალ ყაზბეგისა.

მონაწილეობენ: ქ-ნნი: ბეჟანიშვილი, თოიძე, ეფ. მესხი, ქიქოძე, შოთაძე, ჩირქიზიშვილი, ჩხეიძე. ბ-ნნი ვ. აბაშიძე, არაბიძე, ზ. გომელაური, ზარდალიშვილი, იმედაშვილი, ივერიელი, კორიშელი, ხარაული, ფრონისპირელი, ყალაბეგიშვილი, შანშიაშვილი, ჭიაურელი და სხვ.

დასაწყისი საღამოს 8 საათზე. ადგილების ფასი: 1 მ. 20.-დან 10 კ.-დე

რეჟისორი ა. წუწუნავა

სურათი...

ბაღში ბულბულნი აღარ ჰგალობენ,
არც ყვავი სჩხავის, არცა ყორანი.
ვარსკვლავებს ჰსცივათ და კანკალობენ,
თოვლს დაუფარავს მთანი, გორანი.
ყინვა დაჰკვრია ფანჯრისა მინებს,
ეზოში ძაღლი თავსა ჰგრძნობს ობლად,
და გულ-საკლავად ჰკვნესის, ჰქვითინებს,
თითქოს სიკვდილსა სჭვრეტდეს მახლობლად. *)
ბუხარში შეშა, იწვის ვით თივა,
და რჩება მხოლოდ ცხელი ნაცარი
[ი]ქვე მჯდომს მოხუცს ოჰ, სული სტკივა.
[ვერ] უერთდება მას, დღეს რაც არი.
[ს]აშინლად დასთოვა მის სიცოცხლეში,
[ღო]ნე აღარ აქვს საბრალოს მკლავში,
დ[ი]დი ხანია რაც გახდა ლეში,
რა[ც] ცალი ფეხი უდგა საფლავში.
აწ მისი ვადა გადასულია,
რა მოსთხოვს იგი ნეტავ ახალ წელს? **)
[ს]ულ ყმაწვილისა დასჭკნა სულია
ვარდი[ვ]ით გადახმა... იგონებს დროს ძველს.
[ნ]ინახავს მუხა გატიტვლებული,
თვისსა სიბერეს ველარა ჰფარავს
და ქარი რისხვად მოვლინებული
თვით უკანასკნელ ფოთოლსაც ჰპარავს!
—„დე ჩემს ადგილსა, სხვა აღმოცენდეს
ეს არის მხოლოდ ნატვრა მუხისა,
არ სურს მუდმივად რომ გადაშენდეს
შთამომავალი ამაყი ხისა,
...და მოხუცსაც ჰყავს შთამომავალი,
მაგრამ, იქნებ ის, დაბრუნდეს არა,
იქნებ ის, კიდეც, ვით სხვა მრავალი
მოჰკვდა და არვინ დაასამარა.
იქნებ ვინ იცის, მისთვის ახალ წელს
ტანჯვები მოაქვს გამოუთქმელი.
იქნებ იგონებს მშობლიურ ტყე-ველს
და ხმები ისმის გულ-დამთუთქველი
ვის ძალუძს მიჰხვდეს... ფანჯრისა მინებს
ყინვა დაჰკვრია... ეზოში, ობლად.
ძაღლი ისე ჰკვნესს, ისე ჰქვითინებს,
თითქოს სიკვდილსა სჭვრეტდეს მახლობლად.
ბუხარშიც შეშა იწვის, ვით თივა,
და რჩება მხოლოდ ცხელი ნაცარი.
იქვე მჯდომს მოხუცს ოჰ, სული სტკივა
ვერ უთვისდება მას, დღეს რაც არი!..

გრ. მეგრელიშვილი (მთის ნიავი)

*) ხალხს სწამს, როდესაც ძაღლი კვნესის, მაშინ უსათუოდ ვინმე მოკვდება.

**) ხალხში შემდეგი, ჩვეულებაა, ახალწლის წინა ღამით ოჯახში უფროსმა ცეცხლს უნდა უყუროს, რათა ის არ ჩაქრეს. ცეცხლის ახალ წლის წინა ღამით [ჩა]ქრობა უბედურებას მოასწავებს.

* * *

(ეპიზოდი).

I

ქარი ჰლმუოდა... სისინებდა და ახვევდა თოვლის ბურუსში მთელს არემარეს.

ღამე იყო. საშინელი და შეუბრალებელი...

ქარ-ბუქისაგან ჰაერი და მთელი მიდამო გაყინულიყო; სულ-თქმას უკრავდა ყოველ სულ-დგმულს...

ამტვრევ-ამსხვრევდა ნორჩ ხეხილებს.

პატარა ჩანჩქერ-ნაკადულებს მოძრაობა აღარ შეეძლოთ; დიდი მდინარეები, გაზაფხულზე შხუილით მომრბენნი, ეხლა ყრუდ მოიპარებოდნენ და ზვირთების მაგიერ, თოვლსა და ყინულს იგდებდნენ თავზე.

თოვლი კი, განუწყვეტლივ ბარდნიდა და ქართან ერთად დაძრწოდა გზაკვალ აბნეული.

ხრიოკიანი ადგილები ავსებული იყო ნამქრით; ისმოდა გულ-შემზარავი მგლის ღმუილი: დაძრწოდნენ სოფლის ბოლოს და ეძებდნენ თავიანთ საკბილოს.

სოფლის ბოლოსავე მოსჩანდა ნახევრად თოვლში ჩაფლული ფარღალალა სახლი მიხა ჩაგრულაძისა; რომლის პატარა ფანჯარაში მკრთალი სინათლის შუქი გამოჰკრთოდა. ოთახის კედლები აქა-იქ ჩამონგრეული იყო, რომლიდანაც სუსხიანი ქარი მარდად შეიჭრებოდა და მარდადვე გავარდებოდა ხოლმე მეორე მხარეს ზუილით. ბუხარში პატარა ცეცხლი გუგუნებდა, რომელსაც შემოსხდომოდნენ პატარა ელიკო და სანდრო. საცოდავი ყმაწვილები ხან ერთ გვერდს მიუშვერდნენ გასათბობად და ხან მეორეს, მაგრამ ამაოდ. ოთახში ისე ციოდა, რომ იმ ცეცხლისაგან ამ სიცივის დაძლევა, ყოვლად შეუძლებელი იყო.—მიუხედავად იმისა, რომ ნინო მაგრადა სჩულავდა ჯუჯრუტანებს.

სანდრო და ელიკო ჰუკ-ჰუკებდნენ თავიანთთვის ჩუმად ლაპარაკში ხან ერთს ჩასთვლემდა და ხან მეორეს. ოთახში სიჩუმე იყო გამეფებული, რომელიც დაარღვია ნინომ.

— ადექით, გენაცვალოთ დედაი, ადექით ჩემო გვრიტებო, დაიძინევით, დაწექით.

— ალ გვინდა ძილი, მამა უნდა ვნახოთ, კაკეებს გვაწმევს.—ერთხმად უპასუხეს ყმაწვილებმა თავიანთ ერ[illegible] დედას.

— დაწექით გენაცვალეთ, და როცა მოვა, გაგაღვიძებთ. მოდით, აი ლოგინი უკვე გაშლილია.

— მე ალ მინდა. აი თუ კი ელიკოს უნდა დაიძინოს. - უპასუხა ცქვიტმა სანდრომ.

— ალც მე მინდა.—ჩაუმატა პატარა ელიკომ თავის წკრიალა ხმა.—მეც უნდა ვნახო მამილო.

პარემაც უნდოდათ დაძინება, მაგრამ რას დაიძინებდნენ, როდესაც იმედი ჰქონდათ მამის მოსვლაზე და მეორე დღეს ახალი წელი თენდებოდა. იმათ იმედი ჰქონდათ, რომ მამა მოუვიდოდათ და „კაკეებს" მოუტანდათ—გულში ჩაიკრავდა თავის მშვენიერებს.

გარედ გრიგალი არ ისვენებდა და აყენებდა კორიანტელს. თითქოს დასცინის იქაურობას და არაფრად აგდებსო. გარეთ კარებთან მწოლარე მურია სიცივისაგან იკუნტებოდა და დრო-გამოშვებით შეჰყეფდა ხოლმე. უფრთხილდებოდა თავის გულ-კეთილ პატრონს, რომ არავინ მიჰპარვიყო და ვნება არ მიეყენებინა. მურიამ შეამჩნია, რომ მათკენ მოდიოდა ვიღაცა, მობუზული სიცივისაგან. მურიამ დაუწყო გულ-შემზარავი ყეფა. მგზავრი თან და თან უახლოვდებოდა სახლს. მურიამ ყეფა აღარ იკმარა და მოემზადა დასახვედრად. როცა კარებს დაუახლოვდა მგზავრი და დაეხმაურა ძაღლს, იმან იცნო, რომ ავი სული არ იყო და დაუწყო სიხარულისაგან ლაქუცი, თითქოს პატიებას ითხოვს, რომ შეურაცხყოფა მიაყენა.

შიგნით კი ვინც იყვნენ: ხან სიხარულის ელფერი გაჰკრავდათ და ხან კიდევ შიშის ალმური აუვიდოდათ—რადგანაც სოფლის ბოლოს იდგნენ, გზის პირას და ყოველ ავ სულს იქითკენ უნდა გაევლო.

— აი ნინო, ნინო!—მოისმა გარედან ხმა და კარების კაკუნი. მაშინვე იცნეს ხმაზე ვინც იყო.

— ელიკო, ელიკო! ადექი, პაპა მოვიდა, პაპა!...—წამოიძახა სიხარულისაგან სანდრომ. ნინო მოვიდა და გააღო კარები: შემოვიდა ნინოს მამამთილი თედო, ძველ, დაკონკილ ფარაჯაში გამოხვეული, რომელმაც შემოსვლისათანავე იკითხა:

— ი ბიჭი არ მოსულა ჯერ კიდევ? —მივიდა და მიუჯდა ბუხარს.

— ეჰ, სად არი. იმას არ ველოდებით აქამდის!... ყმაწვილები ვერ დავაძინე, მამა უნდა ვნახოთო.

— მამილო ალ მოდის, პაპა?—ყელზე ხვევნით ჰკითხავდა სანდრო.

— მოვა შვილო, მოვა. დღეს თუ არა ხვალ დილით ადრიანად ამოვა... წადით დაიძინეთ. აქამდის რაღა გღვიძავთ თქვე მამა ყელ-ქონიანებო ჰა?! წადით ჩქარა დაიძინეთ.—ეუბნებოდა თედო თავის შვილის·შვილებსა ვითომდა წყრომით.

— თქვენ არაფერი შეგიტყვიათ? იქნება უბედურება რამ დაემართა.—ამოოხვრით ჰკითხა ნინომ.

— რა ვიცი შვილო, არაფერი გამიგია დანამდვილებით... ეხლა ტანციიდინ ბიჭები მოდიოდნენ და იმათ ვკითხე მიხას ამბავი:

— მერე რა გითხრეს?

— იმათგანაც ვერაფერი გავიგე. არ ვიცითო, ის ჩვენთან აღარ ყოფილა ამ ბოლო დრო... სიტყვის თქმა ვერ დაათავა, მოხუცმა, რომ ცრემლებმა ბრწყინვ[ა] დაიწყო იმის ჩავარდნილ თვალებზე. ცოტა რამ გაგებული ჰქონდა, მაგრამ რძალს არაფერს ეუბნებოდა, სახლში რომ მოდიოდა, გზაში შეხვდა თავის თანა-მესოფლეებს, [illegible], რომელთაგანაც შეიტყო, რომ მიხა იმათში არ იყო, და არც ესხათ კარგა-ხანი. იცოდა კარგად თავის მიხას ხასიათი, რომ, რაც უნდა ცუდი დარი ყოფილიყო არსად არ დადგებოდა; და სწორედ ეს ადარდებდა საწყალ მოხუცს. თედოს ის უფრო აფიქრებდა, რომ, მიხასთან ვინც წავიდა ყველა დაბრუნდა მიხას გარდა. მიხას ნათქვამი ჰქონდა, რომ ახალ-წლის წინა დღით მოვიდოდა და თანაც თანამესოფლენი პასუხის მიცემის დროს ყოყმანობდნენ.

ასე იყო ჩაფიქრებული თედო და მხოლოთ მაშინ შეიშმუშნიდა თავის დანაოჭებულ სახეს, როდესაც ბუხარში მოგუგუნე ცეცხლი ჰფანტავდა აქეთ-იქით თავის ნაპერწკლებს და იმასაც მოახვედრებდა ხოლმე. გარეთ ქარი კი არ ისვენებდა და გაჰკიოდა საზარლად, დაჭრილ ნადირისავებ; თითქოს ისიც უდასტურებს თედოს ფიქრებსო.

ნინოს და ყმაწვილებს იმედი ჰქონდათ, რომ მამლიყივილისას მაინც ამოვა და გადაჰკოცნის თავის ცოლშვილს, დიდი ხნის უნახავებს, მოალერსე და მოცინარის ტუჩებით,

თედოს გული კი არ ისვენებდა და ღელავდა, როგორც არ ისვენებდა და შფოთავდა გარედ არე-მარე, ძალდატანებული ბუნების სტიქიონისაგან. თედო რომ ასე იყო ჩაფიქრებული მწარედ, გარედ ჯოჯოხეთური სიამოვნება იყო გამეფებული და სატანური სიცილ-ხარხარი; რომელიც გამოიხატებოდა გრიგალისა და არე-მარის ქორწინებაში.

II

გათენდა. მიხა მაინც არა სჩანდა. შეწუხდნენ მომლოდინენი, არ იცოდნენ რა ექნათ. მზემ მაღლა აიწია და გადმოსტყორცნა თავისი, ყინვისაგან ძალა გამოლეული სხივები, დაბლა მიდამოს. წინა ღამით მოთარეშე გრიგალის სუსხი ცოტათი კიდევ დანავარდობდა. სოფელში ყველა დღესასწაულობდა, ყველა ყმაწვილი მხიარულობდა, ცურაობდა მარხილებით და ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ სიმარდეში. ყველას ახალი ტანთ-საცმელი ჰქონდა ჩაცმული. სოფლის სიღარიბის დაგვარად ყველა კმაყოფილი იყო იმ დღეს.

მხოლოდ მიხა ჩაგრულაძის სახლი იყო მგლოვიარედ, მხოლოდ იმის ბავშვები იყვნენ ატუ[ზუ]ლნი, სახლის მყუდრო კედელთან და თბებოდნენ მზეზე; გულ ჩათხრობილნი და დაღონებულნი—ძონძებში გამოხვეულნი. ნინო კი დასტიროდა თავის მამამთილს იმ დილითვე გარდაცვლილს, და სოფლის ზოგი-ერთი დედაბერიც ბანს ეუბნებოდა. საბრალო მოხუცს დილა ადრიანათ, რაკი ვერ მოეთმინა ნამდვილ ამბის გაუგებლობა, წასულიყო ქალაქიდან ერთ-ერთ მოსულთაგანთან და შეეტყო შემდეგი: ოცდა ორ დეკემბერს დანგრეულ შენობის ნანგრევების ქვეშიდანა სხვებთან ერთად მიხას გვამიცა მოეღოთ დამწვარ-დახრუკული. საბრალო მოხუცზე ისე ემოქმედნა ამ მოულოდნელ, შემაძრწუნებელ ამბის გაგებას, რომ ელდით იქვე გული გაჰხეთქოდა და ძირში მოჰრილ ხევით ჩაეჩოქნა სამუდამოდ.

ეს ამბავი ნინოს არავინ არ უთხრა: თუ რის გამო გარდაიცვალა მოხუცი.

— ეხლა. რაღა პასუხი უთხრა, მიხა რომ მოვა...ო!—სტიროდა ნინო; თითქოს ის ყოფილიყო თედოს სიკვდილის მიზეზი. ის სტიროდა თედოს, მაგრამ ის კი არ იცოდა, რომ მეორე დღეს იტირებდა უფრო უსაყვარლეს ადამიანს; იმას, რომელსაც ასე მოუთმენლად ელოდებოდა.

შიგნით სტიროდა ნინო და გარედან პასუხს აძლევდა ბლუილით პატრონის ერთგული მურია.

საღამომ მოატანა, მზემაც გადაიწვერა და უკანასკნელად ეხვეოდა და ჰკოცნიდა მთის მწვერვალებს. თითქოს ისიც ნამტირალევი ყოფილიყვესო ამ ქვეყნის უკუღმართ ცხოვრებისა გამო.

ეს ამბავი მთელ სოფელს ელვის სისწრაფით მოედო, მაგრამ ვისა სცალოდა მაშინ ჩაგრულაძის ოჯახისათვის?

III

ისინი მიხას ელოდებოდნენ და იმას კი სამუდამოდ დაეხუჭნა თვალები. ჯან-ღონით სავსეს, ახალგაზრდას, ახოვანს, ვეშაპისავით კაცს; რომელიც იმ რამოდენიმე დღის წინად იყო ტკბილად მოსაუბრე. იმ დღეს, რა დღესაც სამუდამოდ მოესპო სიცოცხლე შევიდა პურის საჭმელად იმ შენობაში მოთავსებულ დუქანში, სადაც ბოლოს ისეთი უბედურობა დატრიალდა, მაგრამ გამოსვლა-კი აღარ ეღირსა. იმ დღესვე აპირობდა სახლში წამოსვლას, მაგრამ...

ს. ერთაწმინდელი.

ჩემი მზე.

სევდის ალით გულ-დათუთქულს
აღარ მიყვარს მზისა მზერა:
არ ათრთოლებს სულის სიმებს
მნათობთ მეფის სიმთა ჟღერა.
მზეს არ ესმის ჩემი გულის
დამწვარ გულის გზნება, ძგერა,
მზეს არ ესმის ჩემი კვნესა
ჩემი ოხვრა, ჩემი მღერა.
მე რო ვსტირი, ის [უ]ღვარებს
ილიმება სხივთა-ფრქვევით
რო[ს] ვეძახი, მაშინ მიჰქრის
მთებს ეფარვის ნარ-ნარ რხევით...
ცეცხლი არის მისი გული,
ცეცხლი არის მისი გრძნობა,
მან არ იცის შებრალება
მან არ იცის, რა არს ტრფობა.
ჩემი მზე კი სათნო არის,
ვით იესოს წმინდა გული
სევდის მწველი ცეცხლი არის..,
იგი არის სიყვარული.
ის ვერ იტანს ბორკილთ ჩხარუნს,
შორს გაურბის კაცთ მონობას,
რა ქნას მეტად სათუთია,
შეუპყრია მხოლოდ გრძნობას!
და მეც ვიბრძვი, რომ შევწყვიტო
მონის ხუნდის ჩხარა-ჩხურ[ი]
ბრძოლის ცეცხლით ვიწვი, ვდნები,
რომ გავაქრო მტრობა, შური.
მსურს ვიხილო მე ჩემი მზე,
მზე სიმართლის, მზე ელვარე!
მხოლოდ მაშინ ვიგრძნობ შვებას:
გულს არ დასწვავს სევდა მწარე!

ობოლი მუშა.

სახალხო ლექსები.

რაჭაში გამოთქმული, დავით იაშვილისაგან.

ძველი წავიდა ცხოვრება,
ახალი მოგვევლინება.
ღამე სიბნელეს დაჰფარავს.
აწი მზე ამობრწყინდება.
სხვისი ნაშრომით მოლხინეს
აწ ბევრჯერ მოეწყინება,
მოაგონდება ძველი დრო
თვალთ ცრემლი მოედინება.
რაც რო უნახავს მოლხინეს,
იგი არ მოევლინება.
ყოფილა, არის, იქნება
ყოველთვის დროთა ცვლ[...]
ადამიანის ცხოვრება
იშვებს და აღორ[...]
„ოფლითა სჭამდე [...]
უფალმა ასე ინება.
ვინც ძმობას ემსახუ[...]
მას შრომა არ მოსწყ[...]

მისგანვე ნათ[...]

ბრიყვსა და ურიგო
ჭკუა არ გაზიარდება:
ბევრიც რომ მისცე ქონ[...]
სულ მალე გატიალდება.
იმას დააბნევს ადვილად,
მშიერი აყიალდება,
უსაშუალო დარჩება,
ყაჩაღათ დატრიალდება...

ს. პატარძეულში (გარე-კახე[თი] რილი გ. ლეონიძისაგა[ნ])

ლახტი საგდები აილო,
პაპისა მათი ეული,
გული საომრად გამართა
ადრინდელ იყო ჩვეული,—
ჰბრძანა თუ ვერვინა მნახოს
მტერთაგან გამოქცეული!

—

თუ არ ვიხმარებ იარაღს,
როგორც რიგი და წესია,
რომ არ მეკიდოს წელზედა,
ათასჯერ უკეთესია!..

—

ერეკლე ბატონიშვილი,
განა უბრალო კახია,
რკინის პერანგი ჩაიცვა,
გაჰკრა, გამოჰკრა, გახია!..

—

სალდათების ქება
რო ვთქოთ, მოგვიხდება.
შამკობილი ლექსი არის,
ყველას გვიამება!
დალოცვილი შამოდგომა
ჩვენთვის მობრუნდება.
მშობელი იმათი დედა
მწარედ ატირდება:
—„შვილი შვილად გამიზრდია,
აღარ მემეტება!"
ჩვენ ხელმწიფეს გაუგია
ქართველების ქება.
თითო ისეთი გამოვა
ზეცას გაფრინდება.
ხუთ რუსზე ერთი ქართველი,
კიდევ მეტი დგება!..

ხოფ. ტყემლიანში (სოფ. ახალქალაქს მახლობლად)

შიო აფციაურის-მიერ გამოთქმული.

დღეს გამოჩნდება, ვაჟებო, რომელიცა ვართ გმირია...
ძმათათვის თავს ნუ დავზოგავთ: საქმე გვაქვს გასაჭირია!..
ტყვია მოსწიოს ტყვიასა ვინც კარგი მონადირია,
ვინც დაემსგავსოს წიწილას, ლამით აევსოს პირია...

— —

ჩვენ გავსწყდეთ, განთავისუფლდეს ჩვენივე შვილი-შვილია,
ხომ იცით ძმისა გულისთვის ბადრ კლდეზე გადვარდნილია.
ტარიელს როგორ ჰშველოდა ქაჯეთს ომ გარდახდილია,
როგორ ჰშველოდნენ მოყვასნი ფრიდონ და ავთანდილია.

— —

ისე უშველოთ ჩვენ ძმებსა, რას გვარგებს წოლა-ძილია,
დღესაც ბევრია მათ მსგავსათ დედისგან გამოზდილია.
მაგრამ ბორკილნი უჰყრია, გმირ-მკლავებ ჩამოყრილია,
ჩვენი ძმები მოვიკითხოთ, ვინცა გვყავს დაკარგულია...

მეტივეს სიმღერა.

(„ვახტანგურის“ ჰანგზე)

ტივით მივალთ, ტივით მივალთ,
მე და ბიჭი თანდილა;
თუ მარცხი არ დაგვემართა,
ქალაქს ჩავალთ ხვალ-დილა...
ვაა დელი ვადილა,
აბა ბანი თანდილა...

—

ცუდს ალაგას შემოღამდა,
არც მთვარე ჩანს კაშკაშა;
ეს ხევი აქ ნაძრახია,—
ხელიც ამითამაშა...
ვაა დელი ვადილა,
არ შეშინდე, თანდილა...

—

მარცხნით, მარცხნით, აბა მარჯვეთ,
უნდა ავცდეთ იმ ქიმსა;
აი ასე, ხომ გადავრჩით,—
მთამაც დაიკისკისა!..
ვაა დელი ვადილა,
საჭე მოსწი, თანდილა!..

—

იქ კლდის პირას წყლის გოგონა,
ლურჯთვალა და თეთრყელა,
შვალმისას თმას ივარცხნის,
მაცდური და ტიტველა...
ვაა დელი ვადილა,
ნუ მოიწყენ თანდილა...

—

[illegible]ლის გოგონა გამიცინებს,
[illegible]ის მომალხამს პეშვითა,
[illegible] კისკასით გადაეშვის,
[illegible]ვა ქაფშითა...
ვაა დელი ვადილა,
შენაც დაგწვავს თანდილა...

—

[ტ]ივით მივალთ, ტივით მივალთ,
[მ]ე და ბიჭი თანდილა;
[ა]წი მარცხის არ გვეშინის,
ქალაქს ჩავალთ ხვალ-დილა...
ვაა დელი ვადილა,
აბა ბანი თანდილა...

გრ. რობაქიძე.

ბორჯომი, 18 ივლ. 1914 წ.

ახალი მწერლობა.

[პ]ატარე სოლოგუბი.

I.

თვალები.

მშვენიერი შავი თვალები. [illegible]ენ, უჭვრეტდენ და ეკითხე-[illegible]

[illegible]ყვენ რუხი, ეშმაკი თვალები, [illegible]იბდენ. არავის პირდაპირ [illegible]დენ.

[illegible]ეს თვალებმა:
— რას მირბიხართ? ვის ეძებთ?
[illegible]ამაშეს პაწია თვალებმა და [illegible]ეხეს:
— ისე, არაფერს... არ შეიძლება [illegible] ხომ იცით და იყვენ ეს პაწია [illegible] ურცხვი და უსიცოცხლონი, [illegible]ბოდენ და იცქირებოდნენ.
[illegible]ხეს თვალებმა:
— რას უცქერით, რას ხედავთ?
[illegible]ენ პაწია თვალები და დაიყვი-[illegible]
— როგორ ჰბედავთ? ვინა ხართ და ვინა ვართ ჩვენ. რას გი-[illegible]ცით?
[illegible]ენ თვალები თვალებს მშვე-[illegible], ვერ ნახეს და დაიხუჭენ...

II

სანათი და ასანთი.

[illegible]დაზე იდგა სანათი. [illegible]ძვრეს შუშა, სანათმა შეხედა [illegible]ს და ეუბნება:

— შენ პაწია! ცოტა გაიწიე, მე საშიშარი ვარ, ეხლავე ავინთები. მე ყოველ საღამოს ავინთები ხოლმე. უჩემოდ ხომ შეუძლებელია ღამე მუშაობა.

— ყოველ საღამოს?..— ამბობს ასანთი... ყოველ საღამოს ანთება ეს ხომ საშინელია.

— რატომ? ჰკითხა სანათმა.

— სიყვარული მარტო ერთხელ შეიძლება!.. სთქვა ასანთმა, იფეთქა და მოკვდა..,

III

ყვითელი ფოთოლი.

წვეთი დაეცა ციდან პირდაპირ ჰადრის ფურცელს.

ეს იყო შეშინებული და ათრთოლებული წვეთი და ჰადრის ფოთოლმა შეიბრალა იგი.

— რისთვის თრთი? ჰკითხა ფოთოლმა.

— მე სულ არ ველოდი ამას,— ეუბნება წვეთი,— მე მითხრეს, რომ ძირს ისეთივე ცაა, როგორც ზევით.

— აქ არ არის არავითარი ცა და არც არას დროს ყოფილა,— მიუგო ჰადრის ფოთოლმა. ცა ყოველთვის ზევით არის, ქვევით კი ქვებია მხოლოდ და ჩვენი ძირები.

— მე მეშინია,— სთქვა წვეთმა, მივხვდი, რომ შევცდი!..

— ნუ გეშინია,— ანუგეშებს ჰადრის ფოთოლი. ვიცხოვროთ ერთად, [illegible] თავს.

წვეთი მიეკრა ჰადრის ფოთოლს. ისინი მზად იყვენ უკვე შეერთებულიყვენ. მაგრამ უცებ წვეთმა გაიგონა ფოთლების შრიალი და სიამისგან აცახცახდა.

— გაიგონე,— ამბობს წვეთი. აქ ძირს მე გავიგონე, რომ ფოთლები შეინძრენ და ჩურჩულებენ: იქ დაბლა ცაა, დაბალი ცა.

— [illegible],..— [illegible] უპასუხებს ჰადრის ფოთოლი,— აკი გითხარი, არავითარი დაბალი ცა არ არის მეთქი.

მაგრამ წვეთი მაინც მოწყდა და დაგორდა ძირს, ფოთოლი კი გაყვითლდა ნაღველისაგან.

იმას უკვე მოესწრო წვეთის შეყვარება!..

ტ. ტაბიძე.

ბელგიის გმირებს.

ბრძოლის მოსურნე გმირებმა დროშა აღმართეს ფრიალით.
უცებ გაისმა საქვეყნოდ ზარბაზნების ხმა გრიალით...
ბედკრულ მებრძოლთა გუნდები მიწას დაემხო ხრიალით.
მკერდიდან, შადრევანივით, სისხლი გადმოსკდა თქრიალით.

ბელგიის ციხე-კოშკები, სახლები, მონასტრებია,
გარშემორტყმული სოფლები, ზურმუხტოვანი მთებია,
ბელგიელთ ზღვითა წალეკეს, რადგან მოადგნენ მტრებია
და არა სურდათ დაეთმოთ სამშობლო ქალაქებია...

დაეცა მხარე ბედკრული... ხორცი გადიქცა ლეშადა—
სული კი სცოცხლობს უკვდავად, ეს ასე არის წესადა.
ნუ შეშინდებით, მებრძოლნო, დასხედით ხმალთა ლესადა
და თქვენ ერს, გმირთა წარმომშობს, თავს დაადექით მწყემსადა.

ჩვენი სამშობლოც მოესწრო მრავალგვარ გაჭირვებასა,
მაგრამ აროდეს შემკრთალა... მტკიცედ ინახავს მცნებასა.
თქვენც, გმირნო, ნუ მიეცემით უბრალო გულის გზნებასა.
სამარადისოდ მოიხვეჭთ სახელის წარმტაც ქებასა.

მიხ. კიაზოშვილი.

ქვეყნად ყოველი წარმავალია...

დღეს მოისპობა ულმობელ ხელით
გუშინ რომ იყო ქვეყნის თვალია,
სიკვდილ-სიცოცხლე ერთმანეთს სდევენ,
ქვეყნად ყოველი წარმავალია...

— —

დღეს გაიმარჯვე— ხვალ დამარცხდები,
შეჰქმენ სახელი— გაჰქრეს კვალია;
დღისა სინათლეს— ღამე იმონებს,
ქვეყნად ყოველი წარმავალია...

— —

დღესა ხარხარებ— ხვალ იქვითინებ:
შვება-განცხრომის ბოლომალია
ჟამი ჟამსა სცვლის... დრო [illegible] არ ინდობს,
ქვეყნად ყოველი წარმავალია...

კიკნა-ფშაველი

გივარგის ქორწილი.

I

მიუვალს ხეობას წარმოადგენდა სოფელი მთიულებისა შ—ი. ჯერ ბარად რამოდენიმე სოფელი უნდა გაევლო კაცს, შემდგომ მიდიოდა ხეობა მთის მდინარისა, გარემო ტევრი ტყით დაბურული. ხეობას კაცი თავს გაანებებდა და ტყე-ტყე ყრუ ბილიკით წავიდოდა. გაივლიდა ძველის ძველს მონასტერს და ნიშებს და ეს ბილიკი მიიყვანდა მეორე მდინარის ხეობაზე. ამ ხეობას მიჰყვებოდა, სამიოდე წისქვილს გვერდს აუხვევდა, მერე მარცხნივ შემოუხვევდა და დაინახავდა უზარმაზარს მთას, რომელიც ამაყად და მედიდურად გადმოჰყურებდა ძირს ბარს და რომლის ძირშიაც აქა იქ მოსჩანდნენ ქოხები და მიწურები. ეს ადგილი მემამულეებისა იყო და აქ დასახლებულს მთიულებს იჯარით ჰქონდათ აღებული. სულ ორასს დღიურს შეადგენდა, ნახნავ-ნათესი მიწები ეგრე ოთხმოციოდე დღიური იქნებოდა და დანარჩენი სათიბი და ტყე იყო. აქა იქ შეხიზნულიყვნენ მთიულები თავიანთი ჯალაბობით; ისინი მოვალენი იყვნენ დღიურში სამი მანეთი ეძლიათ წელიწადში მამულის პატრონისთვის. მთიულებს მოჰყავდათ პურიც, მაგრამ საქონლის მოშენებას უფრო მისდევდნენ.

სოფლის განაპირას ერთი მიწური იდგა; გვერდზე ფარეხი, ბოსელი და საბძელი ჰქონდა მიდგმული. პირველსავე შეხედვაზედ, ამ მიწურის კარ-მიდამო უფრო შეძლებული მოსჩანდა, სხვებთან შედარებით. აქვე სახნავ-სათესი მიწები იყო; ფარეხის აქეთ კარტოფილი ეთესა; იქა-იქ ჩამწკრივებულიყო ბალამწარა; საბძელზედ ორი დიდი ბულული თივა იდგა. კარმიდამოზედ ბუზივით ირეოდა შინაური ფრინველი: ქათამი, იხვი, ბატი, ინდოური და სხვა. ბოსელში ბოჩოლები ეყარნენ; ძროხები მთის ძირას ზოგი სძოვდა და ზოგიც იცოხნებოდა; დიდ ბანჯღვლიანი ძაღლები ჯინის ქვეშ ლაქუცობდნენ.

ასეთი შეძლებული იყო ბასილა მთიული, მაგრამ ეს რა იყო მის სიმდიდრესთან? მისი ქონება ცხვარი იყო. მას ხუთასიოდე სული ცხვარი ჰყავდა და მთელი გამოსავალი და სარფა ამ ცხვარზედ იყო დამოკიდებული.

ბასილას სამი ბიჭი ჰყავდა, სამივე დაქორწილებული, და ერთი გასათხოვარი ქალი ციალა. იმათ სახლში რომ შეგეხედნათ, იტყოდით, აქ მთიული კი არა, ვინმე ქალაქში ნამყოფი სდგასო, ისეთი სიფაქიზე და სისუფთავე სუფევდა მათსას. ერთის კედლის გაყოლება გრძელი ტახტი იდგა, ლამაზად დაფენილი ფარდაგებით და ჰილობებით. ტახტზედ კამოდი იდგა, მჴითევი უმცროსის რძლისა. კარებთან მიდგმული იყო ორთავიანი ბედელი, ორი სუფთა თარო ჰქონდა კედელსა, სუფთა ჯამებით და ბზის კოვზებით დალაგებული. კედელი მორთული იყო ნახატებითა და სალდათობაში გადაღებული ბასილას ბიჭის სურათითა. მაღლა, ჭერთან ორი თოფი ეკიდა. ბასილას ბიჭებმა თედომ, ვანომ და ბენამ კარგი სროლა იცოდნენ; მეტადრე ვანომ. ორასს ნაბიჯზე რომ პატარა კვერცხი დაგესვათ და გეთქვათ: შუა გულში გაარტყიო, ტყვიას მაინც გაახვრეტინებდა, ოღონდ თავის ბერდანა სჭეროდა.

თითონ ბასილა კარ-მიდამოზედ მუშაობდა და პასუხსა სცემდა მტერ-მოყვარესა. ბენა და ერთი მოჯამაგირე ყოველთვის ცხვარში დადიოდნენ. ვანო და თედო კი თავიანთ მიწებში მუშაობდნენ და ხან სხვასაც მიჰყვებოდნენ მუშად. მოუნდებოდა ვისმეს მცელავი და ყველა თედოს მიჰმართავდა, რადგანაც ის ისე სცელავდა, თითქოს კალო დაგიგვიაო.

სახლში ოთხი ქალი მუშაობდა: სამი რძალი და ციალა. თითონ დედამთილი დიდიხანია აღარ იყო. რძლები, როგორც კარგი მამაკაცები, ისე მუშაობდნენ. დილით ჯერ სახლს დაალაგებდნენ, მერმე ძროხებს მოსწველ-[ი]დნენ და ქმრებს ჰშველოდნენ. ციალა კი დილითვე საძოვარზე გაირეკავდა ძროხებს და თან ქედანასაც წაიყვანდა, გზაში სხვა გოგოს შეხვდებოდა და ერთად აძოვებდნენ ძროხებს და ერთადვე ოხუნჯობდნენ.

ციალა უკვე თვრამეტი წლის ქალი იყო, მაგრამ მამა მისი გათხოვებას ჯერ არ ჩქარობდა, რადგანაც ჯერ ისეთი შეძლებული ბიჭი არ გამოენახა, როგორიც მას უნდოდა. ციალას წერწეტს ტანს, მელანივით შავს და უფსკრულს თვალებს, გრძელ და ხშირ [illegible] ბროწეულივით წითელს ლო[illegible] თეთრ კბილებს და [illegible] გადაჭიმულს შეკუ[illegible] [illegible]ერი ყმაწვილი შეჰ[illegible] [illegible] გული გივარგის [illegible]დ დაეტყვევებინა.

გივარგი [illegible] ალგაზრდა ბიჭი, რომელიც მეორე [illegible] სცხოვრებდა, მაგრამ ციალასაგან არც თუ ძალიან შორს. გივარგის ერთი მოხუცებულის დედის მეტი არავინ გააჩნდა. ის ღარიბად სცხოვრობდა: ერთს პატარა მიწურში იდგა, პური სამყოფი არ მოსდიოდა და ამიტომ ხშირად ყიდვა სჭირდებოდა. მოხუცებული დედა ადედებდა მაწონს, კარაქს იღებდა, ამრავლებდა ვარიკებს, კვერცხებს და ყველა ესენი გადაჰქონდა ახლო-მახლო დაბა-სოფლებში და ესე გამოდიოდნენ წლითი წლობამდე. მოხუცებულის დედის ერთადერთი იმედი, ერთადერთი მაცოცხლებელი ვარსკვლავი გივარგი იყო. გივარგიც თავის მარჯვენით რასაც იშოვიდა სულ სახლში შემოჰქონდა, იგი ასე ოციოდე წლის იქნებოდა; ახოვანი, მოქნილი, ვით იფნის საკალოო სახრე, შავთვალ-წარბა. სოფელში გავარდნილი ჰქონდა სახელი, როგორც კარგს მცელავს, მსროლელს, სარქალს და ერთობ მარჯვე მუშაკს.

დედა ემუდარებოდა შვილს, შეირთე ცოლი და ოჯახი ფეხზედ დააყენეო, მაგრამ გივარგის სხვა ედვა გულში. ის არა ერთხელ მისულიყო ბასილასთან და ციალას თავი ეთხოვნა, მაგრამ ბასილა რა სულელი იქნებოდა, რომ ამისთანა მზითვიანი და მზის დასადარი ქალი, ასეთ ღარიბ ბიჭისთვის მიეცა! თითონ ციალას გულში-კი, იმ ჯურღმულში, სადაც ბუდობს ნაზი სიყვარული უკვე გივარგის ფოლადის თვალების ნაპერწკალი გად[illegible]ლიყო და ნელ-ნელა ღვივდებოდა... ძლიერდებოდა... მოსვენებას არ აძლევდა, მაგრამ მამის და ძმების აჩრდილნი დარაჯად ედგნენ და ვერაფერს ამჟღავნებინებდნენ, გაბედულების უჯრას მძიმე კლიტეს ადებდნენ.

სიყვარულის მონა უფრო მაშინ შეიქმნა, როდესაც გივარგიმ ერთხელ საღამოთი დაკარგული ძროხები უპოვნა და დაშტერებული, ფოლადის თვალებით ბაგე-შეკრული გაშორდა მას, ესროლა რა დამატყვევებელი, ვნების ალში ამოვლებული ნესტარი, რომელსაც ათასში ერთი თუ გადურჩება ხოლმე.

II

ბასილას პ—ში ერთი შეძლებული მთიული გაეცნო და მაჭანკლებს უგზავნიდა და თან აბარებდა, თუ რა ტურფა ქალი ჰყავდა და რა მზითევს ატანდა.

გივარგის სატრფოს კი ცეცხლი გულს ეკიდებოდა. მამა ძროხებში აღარა ჰგზავნიდა და მას წყაროც კი მოანატრებინა, როცა ის, სულ რომ არა, წყაროს მაინც დახედავდა და ყინულივით ანკარა წყლით სახეს გაიგრილებდა.

ერთხელ ციალა დიდის ხვეწნის შემდეგ კოკით წყაროზედ წავიდა. გაავსო კოკა, წყურვილი მოიკლა, გაბ[რ]უებული შუბლი და ვნებით აღგზნებული თვალები გაიგრილა და ის იყო უნდა კოკა მხარზე გაედო, რომ ვიღამაც მაჯა დაუჭირა. ციალას ელდა ეცა, მოიხედა და თავის მოკიაფე ვარსკვლავი კი დაინახა. ქალი ისეთი გახდა, როგორც აღდგომის ღამეს წითლად შეღებილი კვერცხი. გივარგიც უსიტყვოდ, ბაგე შეკრული შეჰყურებდა მას, რადგანაც წადილს მის ზღვა და უფსკრულს თვალებში შეატყობდით. ბოლოს მანვე დაარღვია სიჩუმე:

— არა ქალაისი!... მოთმინების ფიალა აივსო, გალიცლიცდა, ერთი კიდო შევეხვეწები მამაშენს და იცოდე, თუ შენი თავი არ მომცა, გარწმუნებ გამჩენს, ან მე და ან ის!...

— როგორაიც გინდა გივარგი!...

[illegible] გივარგი [illegible] დაწყვეტილება...

გივარგიმ კოკა აღმართს აუტანა. ბაგე შეკრულივე გამოემშვიდობა სატრფოს და თან მისი სული და გული გაიყოლა... გაიყოლა სამუდამოდ... დაუბრუნებლივ...

მეორე დღეს გივარგის დედა და ერთი მაჭანკალი მოადგა ბასილას სახლს. კარგა ხანი იბაასეს, მაგრამ საქმეზე ბოლოს გადავიდნენ.

— ღვთისა და ლომისას მადლით, იმი ძლიერობის ჰირაიმე—ამბობდა მაჭანკალი—ბიჭაი კარგია, გვარიანი... საცხოვრებელი და საბადებელიც ააქ... ფეხს მოიკიდებს, მოუმატებს სახლს, კარსა, ხიზანსა და იცხოვრებენ... სულ დაღუპულები ხომ არ არიან... შე დედმამა განათლებულო!...

მაგრამ ბასილას „არ შაიძლებამ“ თავისი გაიტანა და მთხოვნელები ცარიელები დაბრუნდნენ სახლში.

გივარგის ამის შემდეგ იოტის ოდენა იმედიც კი არ ჰქონია საქმის მშვიდობიანად მორიგებისა. იმ დღიდან სადღაც გადიკარგა და კარგა ხანი არ გამოჩენილა.

III

თითქმის ერთი თვე გავიდა და ბასილა და პ—სელი სასიძო ძლივს მორიგდნენ. სიძის მოსვლას და ნიშნობას ელოდნენ.

საპატარძლოს ვილა ჰკითხავდა, უნდოდა თუ არა გათხოვება. ქალი დარდობდა... იტანჯებოდა... ელოდა რაღაცას, მაგრამ თითონ არ იცოდა რას.

ორი დღე და უკლდა ნიშნობას. ციალა ჭკუაზე აღარ იყო და ჰფიქრობდა: ვაჰ, თუ გივარგიმ დამივიწყაო!.

მაგრამ გივარგის არ ეძინა და არც დაჰვიწყებია თვისი ღვთაება, თავის ამომავალი გაზაფხულის მზე, რომლით სცოცხლობდა და სულდგმულობდა.

ნიშნობის წინა დღეს გივარგიმ ოთხი თავის ძმა-ბიჭი, თხემით ტერფამდე იარაღში ჩამჯდარნი, პ—სის გზაზედ დააყენა. ამათ უნდა შეეპყრათ ნიშნობაში მიმავალი ახალი სიძე და [illegible] გაფიცულს, რადგანაც ეს ამხანაგნი გივარგის გულისთვის თუ გინდ ცეცხლკუპრში გადასცვივდებოდნენ. ან შეაკვდებოდნენ ან და მტერს წინ ერთს ნაბიჯსაც არ გადაადგმევინებდნენ... ან ჰო, ან არა!... ან სიკვდილი და ან გამარჯვება!...

გივარგი კი ორი ამხანაგით შეიარაღებული, ფოლადში გამოკვერილი მიადგა ბასილას საბძელს. საბძლის კარი გადარაზული დახვდა. აჰკრა ხანჯლის წვერი ურდულს და კარი შეიღო. შიგ არავინ იყო. შუა ბოძზე ჩახმახიანი თოფი ეკიდა, რომელიც უმალვე გივარგის მხარზე იქმნა გადაგდებული.

გივარგის იღბალზე თედო სახლში არ იყო, რადგანაც მთაში წასულიყო ნიშნობისთვის საკლავი ცხვრების ჩამოსაყვანად, ვანოს კიდევ ქალაქს კარაქი წაეღო გასასყიდად და ახალ სიძისთვის ვერცხლის ქამარი უნდა ეყიდა და ამ ღამეს მოვიდოდა.

უცებ შევარდა გივარგი ოთახში და დაძმარებულს საპატარძლოსთან გაჩნდა. რძლები სახტად დარჩნენ.

— პატარძალო მამყვები თუ?— იყო გადაწყვეტილი კითხვა.

— როგორც გინდა ბიჭავ!..— იყო გადაწყვეტილივე პასუხი.

ამ დროს ამხანაგმა გარედან მოდგ[მუ]ლი ბასილა იქვე შეჰკრა.

ბენა და მოჯამაგირე ხომ მთაში იყვნენ.

გივარგიმ მოახტუნა იქვე მდგომ ბასილას ცხენზე სანიშნოდ მორთულ მოკაზმული საპატარძლო და გააქროლა ულრან ტყისაკენ.

ბასილა ამ მოულოდნელმა თავდასხმამ ისე გააშტერ-გააბრუა, რომ ერთს საათს გონს ვერ მოსულიყო.

ბოლოს თავი განთავისუფლებული რო დაინახა, მორთო „მიშველეს“ ძახილი, ერთი ორჯელ თოფიც დასცალა, მაგრამ რაღას უშველიდა.

ამ დროსვე გზიდან მოსცეს ბანი თოფებმა: გივარგის ამხანაგები დაუსხნენ ნიშნობაში მიმავალთ და რამდენიმე კაცი დასჭრეს, თითონ სასიძომ კი კარგის ცხენის იღბლით, ძლივს გაასწრო სახლში. იმას ეგონა ეს ლაფი განგებ დამასხა თავს ბასილამაო და ამიტომ გადაემტერა მას.

ბასილამ, რა დაინახა საფრთხეში

თავი შეურიგდა გივარგი [illegible] კვირის შემდეგ ამ უკანასკნელმ ისეთა ქორწილი გადიხადა, რომ თითო კაცის „სირჩა“ ბარე ოცჯერ ილეოდა!..

არჩილ მექანარიშვილი.

ნაწყვეტი მოგონებიდან

არასოდეს არ დამავიწყდება ის დრო, როდესაც ,,კვალის'' დაარსების საკითხი გადაწყდა. ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი არ იყო კმაყოფილი ,,ივერიით''. მას სწყუროდა ახალი ორგანო, ახალი გამოცემა, რომელიც ახალ სიოს შემოიტანდა ქართულ პრესის შეხუთულ ჰაერში. ბევრჯელ ახსენდება ამ სტრიქონების დამწერს ერთი მაშინდელი ახალგაზდას და ახლანდელი უკვე ცნობილ მოღვაწის და მწერლის ნათქვამი: „საშინელებაა შეგნებულ და განათლებულ ქართველისათვის ფიქრი, რომ იგი სცხოვრობს იმ ხანაში, როდესაც მთელი ქართველობის გონებრივი ცხოვრების გამომსახველი ,,ივერიაა''. რასაკვირველია, შეიძლება ბევრმა ჩასთვალოს ეს აზრი გადაჭარბებულად,—საზოგადოდ ქართველებმა არ ვიცით ზომიერება არასფერში: არც ქებაში და არც ძაგებაში, მაგრამ ეს კი ცხადია, რომ ქართველი საზოგადოების უდიდესი ნაწილი ემდუროდა მაშინდელ ,,ივერიას''.

აი ამ წყურვილის მოსაკლავად დაარსდა „კვალი“ ერთი წრის მიერ, რომელსაც სათავეში უდგენ აკაკი, ივ. მაჩაბელი და გ. წერეთელი. შემდეგ ეს წრე დაიშალა. რედაქციაში შევიდენ სულ ახალი პირნი, რომელთაც თავიანთ მოძღვრებით ბევრი მართლაც ახალი სთქვეს. ამ ახალმა მოძღვრებმა დიდი კვალი გაავლეს მშობლიურ მდელოზე. ამას ვერ უარჰყოფს ვერც ერთი მათი პრინციპიალური მოწინააღმდეგე. მაგრამ ჩვენი გახსენება ამ ხანას არ შეეხება. იგი უფრო ვიწრო ფარგლისაა.

ჩვენ გვინდა აღვნიშნოთ მხოლოდ, თუ რა დიდის მოწიწებით და აღფრთოვანებით ,,კვალის'' მესვეურნი ემზადებოდენ პირველ ნომრისათვის.

როცა გამოირკვა შინაარსი განზრახულ ნომრისა, ,,კვალის'' წრეში დიდი სიხარული [illegible] საგულისხმო იყო ვანო მაჩაბლის სახელმძღვანელო წერილი „ჩვენი გულის პასუხი“, რომელიც იყო აგრეთვე მთელი რედაქციის ,,მრწამსის'' გამომხატველი; საინტერესო იყო გ. წერეთლის ისტორიული წერილი ,,ბაგრატ დიდი'' მეფის სურათით და ქართლ-კახეთის ისტორიული რუკით; საგულისხმო იყო ს. მგალობლიშვილის საახალწლო ამბავი ,,მეკვლე'' და აკაკის ფელეტონი ,,ცხელ-ცხელი ამბები''.

მაგრამ ეს ნომერი უფრო დიდი მნიშვნელობისაა, ვიდრე ჩვენ ყველას გვგონია. სწორედ ამ ნომერში დაიბეჭდა აკაკის შესანიშნავი ლექსები „სტუმრები“ (,,ცეცხლი აანთეთ გუზგუზა'') და ,,განთიადი'' (,,მთაწმინდა ჩაფიქრებულა''), რომელნიც წარმოადგენენ ობოლ მარგალიტს ქართულ პოეზიისას. მაგრამ იმავე ნომერში დაბეჭდილი იყო აკაკის სამაგალითო ლექსი, რომელსაც ახლა ისე ხშირად არ იხსენებენ, მაგრამ მაშინ კი ძალიან მოსწონდათ. ჩვენ არ შეგვიძლია დღეს მაინც არ გავახსენოთ ის ჩვენს მკითხველებს.

აი ეს ლექსიც, რომელიც მიძღვნილი იყო ,,კვალისადმი''. მას სათაურად ჰქონდა ,,**მიმკვლევა**''.

გამხიარულდი ბუხარო!—
გულ-ჩახვეული ნუ ხარო!..
მცივანა ზამთარს უყვარხარ
და არც ცხელ ზაფხულს სძულხარო!
მოვდივართ მოსალოცავად
მოგვაქვს სამკვლევი და ,,კვალი'';
ღმერთმა მრავალს წელს დაგასწროსთ
და გაგითენოსთ ახალი!
შენ აგუზგუზებ ბუხარო
დაბლა ნაკვერჩხალს, მაღლა ალს...
ნიგოზალს შეგიჩინჩხალებთ,
გაგაყრევინებთ ნაპერწკალს.
და ლოცვა-ნატვრას დავიწყებთ:
ეს ძველებური წესია:
ის ერთი ასად მოიმკოს,
რაც კარგი დაგითესია!..
„ამდენი პური და ღვინო!..
ხორაგეული ამდენი!..
ამდენი ჯოგი ოთხ-ფეხი:
ცხვრები, ძროხები და ცხენი.
„ამდენი ოქრო და ვერცხლი!
თვალმარგალიტი ამდენი!
საკეთე ბევრი სხვა და სხვა
ღმერთი მხოლოდ ამხდენი!“
ამ ძველებურსა ნატვრასა
ჩვენ დავამატებთ ახალსა:
ამდენი თანამგრძნობელი
და წამკითხველი ჩვენს „კვალსა“.
გამხიარულდი ბუხარო,
დაფიქრებული ნუ ხარო.

ჩვენს მოყვრებს ყველას უყვარხარ!..
მტრებს ხომ სძულხარ და სძულხარო...

მე ძალიან კარგად მახსოვს, რა შთაბეჭდილება მოახდინა ამ ლექსმა სარედაქციო წრეში, როდესაც აკაკიმ ჯიბიდან ამოიღო ის და წაგვიკითხა. დიდი სიხარული შეგვექნა. მეტადრე აღტაცებული იყო დაუვიწყარი გ. წერეთელი, რომელიც ჭაბუკისავით აღიგზნო.

როდესაც გამოდის ახალი ქართული გამოცემა ან საახალწლო ნომერი, ყოველთვის მახსენდება ის წამი, როდესაც „კვალის'' პირველი ნომერი მზადდებოდა 1893 წელს.

,,კვალმა'' დიდი სამსახური გაუწია ქართველობას.

ვინატროთ ამ დღეს, რომ არსებულმა ქართულმა ორგანოებმაც ისეთი კვალი გაავლონ ხალხის გულში, რომ მათ ისევე იხსენიებდენ, როგორც ,,კვალს'' იხსენიებს მადლიერი შეგნებული შთამომავლობა.

ერთი ვინმე.

ალ. ყაზბეგი

ნახატი ვლ. და გრ. ჯაფარიძეებისა

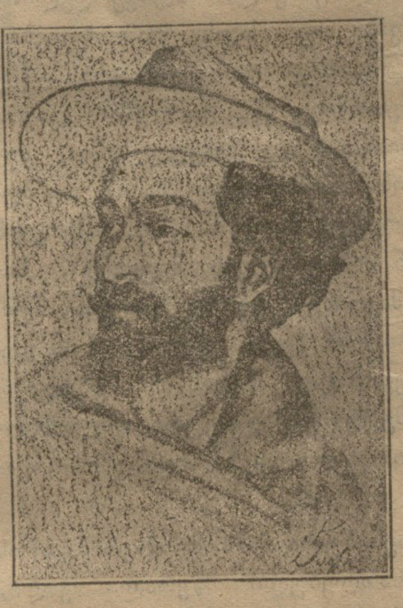

დ. არაყიშვილი

ახალგაზდობაში.

ნახატი ვლ. და გრ. ჯაფარიძეებისა

ევროპის ომი

კავკასიის არმიის შტაბისაგან.

ოლთისის მიმართულებაზე მედგარი ბრძოლა სწარმოებს ოსმალეთ არიერგარდთან მდ. ოლთის-სუზე და აქედან დასავლეთით.

ყარაურგანის რაიონში გაფთრებული ბრძოლა გრძელდება ჩვენთვის სა[illegible] 29 [illegible]-ში ტყვედ ავიყვანეთ 92-ტე პოლკი: 11 ოფიცერი, 3 ექიმი და 1.500-მდე ჯარისკაცი; მოსპობილია ჩვენ მიერ 52-ტე პოლკის ბატალიონი, რომლისაგან ცოცხლად დარჩენილი 250 ჯარისკაცი ტყვედ წამოვიყვანეთ.

ოსმალეთის მიწა-წყალზე ერთი მთის აღების დროს ჩვენმა ჯარებმა დაიჭირეს ოსმალელთა [illegible] კი საარტილერიო და სათოფო პატრონების საწყობით.

დ ე პ ე შ ე ბ ი

პეტროგრადის სააგენტოსაგან

31 დეკემბერს დილით მიღებული.

პეტროგრადი. 30 დეკ. ოფიციალურად. უმთავრეს სარდლის შტაბისაგან: ვისლას მარცხენა ნაპირზე 29 დეკემბრის ღამისა და მეორე დღის განმავლობაში გერმანელების მცირე რაზმები თავს ესხმოდენ ჩვენი დაბანაკების სხვა და სხვა ცალკე ნაწილს. ყოველ ამ თავდასხმას ჩვენ ვიგერებთ თოფისა და ზარბაზნების სროლით. მტერს დიდ ზარალს ვაყენებთ. გერმანელები მედგრად გვიტევდენ სოფელ სუხის რაიონში: ოთხჯერ თავს გვესხმოდენ, ფოლვარკ მოგელასთანაც ორჯერ შემოგვიტიეს. ყველგან დამარცხდენ.

29 დეკემბერს რიჟრაზე ჩვენი ფრონტის ერთს ადგილას ჩვენი მზვერავები მიუახლოვდენ გერმანელების სანგრებს და მიაყარეს სახელური გრანატები. მტერმა დიდი ზარალი ნახა.

28 დეკემბრის ღამით შემოტევის დროს გერმანელებმა სოფელ სამიცოს რაიონში დიდი ზარალი ნახეს; დასტოვეს ბრძოლის ველზე არა ნაკლებ 500 გვამისა. ამ შემოტევის მოგერების დროს დიდი სამსახური გაგვიწიეს საველე პროჟექტორებმა. დანარჩენ ფრონტზე დიდი ცვლილება არა მომხდარა-რა.

,,არმეისკი ვესტნიკის'' მიმოხილვა საომარ მოქმედებისა 30 დეკემბერს ვისლას მარცხენა ნაპირზე 25 დეკემბრიდან 29-მდის გერმანელები სცდილობდენ წინ წამოსულიყვენ, მაგრამ ამაოდ.

დასავლეთ გალიციაში ამ ხნის განმავლობაში მტერს პასიურად ეჭირა თავი, ამაგრებდა თავის პოზიციებს. ხანდისხან ესროდა ჩვენს ჯარებს. 26 დეკემბერს საღამოთი მტერმა სცადა იერიში მიეტანა სენკოვთან მდინარის გადასავალზე, მაგრამ უკუქცეულ იქმნა. კარპატების აღმოსავლეთის გადასასვლელებში ჩვენი ჯარები წინ მიიწევენ ზამთრისა და მთის სასტიკ პირობების მიუხედავად. 26 დეკემბერს ერთმა ჩვენმა როტამ ხიშტებით გარეკა ავსტრიელები სოფ. ტისკოვოდან, რომელიც მდებარეობს ბელგრადის აღმოსავლეთით. მტრის ერთი ნაწილი მოსპობილ იქმნა ხიშტებით. 50 კაცი ტყვედ წამოყვანილია. იმავე დღეს ჩვენმა ჯარებმა გარეკეს მტერი სოფ. ,,ბერეგი გორნიე''-დან.

ლონდონი, 29 დეკ. გუშინ საღამოს აქ მიიღეს ზომები გერმანელების მოსალოდნელ ჰაეროვან იერიშის ასაცილებლად. განსაკუთრებული სადარაჯო რაზმები ფხიზლობდენ ლონდონის სხვადასხვა ნაწილში. გერმანელებმა იერიში ვერ მოახერხეს. გერმანული ჰაეროპლანები იძულებული გახდენ პა-დე-კალეს რაიონიდან მიმალულიყვენ.

პეტროგრადი, 29 დეკ. სახელმწიფო სათათბიროს წევრი თავადი გელოვანი, სათათბიროს წევრთა კომიტეტის რწმუნებული ომში დაჭრილთა და დაზარალებულთა დახმარების საქმეში დეპეშით გვატყობინებს, რომ ეს მესამე რაზმი სახელმწიფო სათათბიროსი მივიდა დანიშნულ ადგილს, გაიყო 4 ნაწილად და მუშაობს ყარს ოლთისის-არდაგნის რაიონში.

პეტროგრადი, 30 დეკ. შავი ზღვის ფლოტმა საკრეისერო მგზავრობის დროს 22 დეკემბერს სინოპთან ახლოს შენიშნა ოსმალეთის კრეისერი ,,მეჯიდიე''. მის დასაჭერად გაიგზავნა ერთი ჩვენი კრეისერი რამდენიმე ნაღმოსნით. ჩვენმა გემებმა ესროლეს. უეჭველია, ,,მეჯიდიე'' ძალიან დაზიანდა, მაგრამ მან მოახერხა თავის დაძვრენა. ჩვენ დავღუპეთ სტამბოლური გემი ,,მარია როზეტტი'', რომელსაც ,,მეჯიდიე'' მოჰყვებოდა და რომელსაც ნავთი მოჰქონდა ტრაპიზონში. 24 დეკემბერს ღამით ჩვენი ფლოტის მახლობლად შენიშნეს გერმანული კრეისერი ,,ბრესლაუ'' და ოსმალური ,,ჰამიდიე''. ამათ პროჟექტორები მიანათეს ჩვენს ფლოტს და დაუწყეს სროლა. ჩვენებმა სროლითვე გასცეს პასუხი და ,,ბრესლაუს'' პროჟექტორი ჩამოუგდეს. შემდეგ, რადგანაც ჩვენი ყუმბარები ხვდებოდა მტრის გემებს, ამათ განათებას და სროლას თავი დაანებეს და მიიმალენ. სურმენეს და რიზის ნავთსადგურების დათვალიერების დროს ჩვენმა ფლოტმა მოსპო 51 მტრის ნავი. სურმენეში ჩვენ! გემებს ოსმალეთის ქვეითმა ჯარმა ესროლა. როგორც კი შრაპნელი მივაყარეთ, ეს ჯარი გაიბნა. ხოპეს ნავთსადგურში, რომლითაც სარგებლობს მთელი ჭოროხის ხეობა, ჩვენი სროლის გამო ნაპირზე მრავალგან ცეცხლი გაჩნდა. ჩვენ მოგვიკლეს ბრძოლის დროს ლეიტენანტი პლანსონი და მიჩმანი ალეამბაროვი. საყურადღებოა, რომ ,,ბრესლაუმ'' სროლა აუტეხა თავის ოსმალურ პოზიციებს ლიმანთან, ხოპეს ჩრდილოეთით, რომლის შემდეგ ჩვენ ეს პოზიციები წინააღმდეგობის გაუწევლად დავიჭირეთ.

თეირანი, 30 დეკ. სპარსეთის მთავრობას აღელვებს ის, რომ ოსმალეთმა შეიძლება დაიჭიროს სრულებით ადერბეიჯანი. მთავრობამ გადასწყვიტა გაჰგზავნოს თავრიზში ვალიაგდი და სთხოვოს პორტას ჯარი გაიყვანოს ადერბეიჯანიდან. ვალიაგდს მიჰყვება ხამადანის წარმომადგენელი მეჯლისში ემერნიზანი, გავლენიანი პირი სპარსეთის ქურთებს შორის. მისი გაგზავნა როგორც სჩანს, ნიშნავს იმას, რომ სპარსეთის მთავრობამ გარდასწყვიტა თუ ოსმალეთი განაგრძობს სპარსეთის ნეიტრალიტეტის დათრგუნვას, მიჰმართოს თავის შეიარაღებულ ხალხებს.

ისფაჰანი, 30 დეკ. ქალაქში ავრცელებენ პროკლამაციებს რომელშიაც ნათქვამია, ვითომც რუსის ჯარი უდიერად ექცევა თურქებს და რომ ისლამს ყოველი მხრით საფრთხე მოელის. იქვე ნათქვამია, რომ რუსეთს განზრახვა აქვს დაარბიოს სპარსეთის წმინდა ადგილები ინგლისს-კი სურს გადაიტანოს სხვაგან წინასწარმეტყველის საფლავი.

კვირის განმავლობაში.

25, 26, 27, და 28 დეკემბერი. ვისლას მარცხენა ნაპირზე ბრძოლა გრძელდებოდა სოფელ სუხა-ფოლვარკ მოგელის ფრონტზე. გალიციაში არა მომხდარა-რა.

ბუკოვინაში რუსის ჯარებმა მიაღწიეს [illegible] ქედს, რომელიც ჰყოფს ბუკოვინას უნგრეთისაგან.

ოსმალებმა ხელ-ახლა დაიწყეს ყარაურგანის მიდამოებში ენერგიული შემოტევა. რუსები ოსმალეთის მეათე კორპუსის ნაშთების დევნას განაგრძობენ. რუსის კრეისერმა და ნაღმოსნების დივიზიონმა დაძლუპეს სინოპთან ოსმალური ტრანსპორტი; მათი კრეისერი კი გაიქცა.

ზევით ელზასში **ფრანგებმა** დაიჭირეს სოფელი შტეინბახი.

ალბანიაში აუჯანყდენ ესად-ფაშას, რომელმაც შველისათვის იტალიის მისსიას მიჰმართა.

29 და 30 დეკემბერი. ყარაურგანთან ოსმალები მედგრად იბრძვიან.

სერბიასა და იტალიას შუა პირობა დაიდო ადრიატიკის ზღვაზე სერბიისათვის ნავთ-სადგურის მიცემის შესახებ.

31 დეკემბერი. ვისლას მარცხენა ნაპირზე გერმანელების თავდასხმა რუსებმა მოიგერეს.

ყარაურგანის რაიონში ბრძოლა ვითარდება. 28 დეკემბერს რუსებმა ტყვედ აიყვანეს ორი ოსმალელი როტა ოფიცრებითურთ და წაართვეს ორი სამთო ზარბაზანი.

ჯარისკაცის ნაამბობი.

(წერილი კისლოვოდსკიდან).

19 დეკემბერს მე და ერთი ვაჟარი წავედით ერთი ჩვენი ნაცნობი ჯარისკაცის სანახავად საავადმყოფოში, რომელიც მოთავსებულია ლ. ტოლსტოის სახელის აქაურ სასწავლებელში. შესვლისთანავე შემოგვესმა რამდენიმე მძიმე დაჭრილის გულსაკლავი კვნესა, მაგრამ ჩვენ ყველას ყურადღებას ვერ მივაქცევდით და ამიტომ გავსწიეთ პირდაპირ ჩვენი ნაცნობის საწოლისაკენ და მივესალმეთ მას. ვკითხეთ ჭრილობის შესახებ. როცა ლაპარაკი გავათავეთ და უნდა გამოვმშვიდობებოდით მას, უცებ ზურგს უკან ვიღამაც ჩემი სახელი მომაძახა, მივიხედე და აღმოჩნდა ჩემი ამხანაგი იპ. ყ-შვილი, რომელიც ხელში იყო დაჭრილი 13 დეკემბერს ოსმალეთის ომის ასპარეზზე. ნახვა მისი ძლიერ გამეხარდა. მაშინვე კითხვა დავუწყე, თუ როგორ დაიჭრა და საზოგადოდ როგორ იბრძვიან ჩვენები. მიპასუხა: კარგადო. ამასთანავე კიდევ აი რა მიამბო: „ათი კაცი გაგვგზავნეს მტრის ბანაკის დასაზვერავად, მაგრამ ოსმალებმა გაგვიგეს და საჩქაროდ კავალერისტები დაგვადევნეს, მაშინათვე ჩვენებს ნიშანი მივეცით იქითკენ, სადაც ორმოცდა ათი კაცი გვეგულებოდა. ოსმალელი კავალერისტები ჩვენმა ტყვიისმტყორცნელებმა სულ ამოსწყვიტა გარდა ოთხისა. ამათ ჩვენ ჩავუსაფრდით. ერთი გადმოვაგდე თოფით, მაგრამ მეორემ ჩემი ამხანაგი ბ-შვილი მძიმედ დამიჭრა, მინდოდა შველა, მაგრამ ამან მირჩია ჩემი თავისთვის მეშველა. მე საჩქაროდ ყაზახებს დავუწყე ძახილი მოსაშველებლად, მაგრამ ჩემი ამხანაგი ნაკუწ-ნაკუწად დასჭრეს. უკან აპირებდნენ გაქცევას, მაგრამ უცებ ხუთი ყაზახი წამოეწიათ და ისინი ნაკუწ-ნაკუწად აჩეხეს. ჩვენ, რაკი ცოტა ვიყავით, ს-მდინ დავიხიეთ, ჩვენს ჯარს შევუერთდით და გავმაგრდით. ოსმალელნი სროლით მოგვიახლოვდნენ. გაჩაღდა ბრძოლა. ერთი საათის უკან ოსმალელნი გაშლილი ფრონტით მოგვიახლოვდენ. ჩვენმა ტყვიისმტყორცნელებმა დაიწყეს მოქმედება. რადგანაც ცოტანი ვეგულებოდით, ამიტომ არ შეგვეპოვენ და კიჟინით მოგვაშურეს. ჩვენც მაშინათვე ხიშტებით დავერიეთ. ათი წუთი არ იქნებოდა გასული, რომ ერთი თურქი მოვარდა ჩემთან და ხიშტს თოფი ამიკრა, ხელ და ხელ მეცა, წაქცევას მიპირებდა. როგორც ქართველმა გამოვკარი სარმა, წავაქციე და თავისი ხანჯალ-ხიშტით გული გავუპე. წამოვავლე ჩემს თოფს ხელი და ხელ-მეორედ ჩავერიე ჩვენებში. თურქები თავისას არ იშლიდნენ. რამდენიმეს კიდევ ხიშტი ვკარი და მივაშურე ერთ ოსმალელ ოფიცერს, რომელიც მუშტუკით პირში კომანდას აძლევდა. მივარდნისთანავე ხმალი გადმომკრა და მე თოფი ვაშველე, ხიშტი ვკარი და მუშტუკი პირიდან დავაგდებინე (მუშტუკი ეხლაც აქა მაქვს). ოსმალებმა დიდის ზარალით უკან დაიხიეს და ჩვენც დაჭრილების აკრეფას მოვსდექით. 13 დეკემბერს ხელ-ახლად მარჯვნივ და მარცხნივ გარს შემოგვერტყენ თურქები და ასტეხეს საშინელი სროლა. ჩვენც ვაძლევდით პასუხს. ხუთი საათის განმავლობაში წვიმასავით მოდიოდა ტყვია. ბოლოს ბატალიონის კომანდირმა ბრძანება გასცა პატრონების ამოტანის შესახებ. ხშირი სროლის გამო ვერავინ გაბედა, მეორედ რომ დაიძახა კომანდირმა: აბა ვინა ხართ ქართველებიდანო: წადით საჩქაროთო, მე და ს-ძე წამოვხტით და წავედით. უვნებლად მოვიტანეთ ორჯერ, მაგრამ მესამედ ჩემს ჩანთას ყუმბარის ნატეხი მოხვდა და სულ ნაკუწ-ნაკუწად აქცია, მაგრამ მე სიარული განვაგრძე და მივედი ჩვენებთან. მეორედ მომხვდა ტყვია და დავეცი ძირს, მოვიკრიფე უკანასკნელი ღონე, მინდოდა თოფის ხელში აღება, მაგრამ უცებ თავზე დამეცა ერთი ჩვენი ოფიცერი (რომელი პოლკისა, არ ვიცი), დავაპირე ყაზარმისაკენ წასვლა. რადგან მუხლში კიდევ შემეძლო, მოვიკიდე ეს დაჭრილი ოფიცერი და წვალებით წამოვიყვანე ყაზარმაში. სისხლი გაყინულიყო და [illegible] შინლები დაგვკვროდა. ყაზარმაში ძლივს გაგვაძრეს. მეორე დღეს დაჭრილები გამოგვგზავნეს აქ“...

კ. ბაქრაძე.

22 დეკემბერი.

ახალი ამბები

ჩვენი ძვირფასი მგოსანი აკაკი, რომელიც ამ ჟამად თავის სახლში დ. საჩხერეს იმყოფება, ამ დღეებში შეუძლოდ გახდა. ჩვენ დეპეშით შევეკითხეთ საყვარელი მწერლის მდგომარეობის შესახებ. პასუხად მოგვივიდა: უკეთობა დაეტყოო.

ვუსურვებთ ჩქარა განკურნებულიყოს.

✦ ამ უკანასკნელ დროს სომხის საზოგადოება მოიმდურა სომეხთა ნაციონალურ კომიტეტის თავმჯდომარემ ნაფ. ვექ. სამს. სტ. არუთიუნოვმა. ამიტომ იგი იძულებული შეიქნა დაეტოვებინა ეს თანამდებობა. მის მაგიერ აირჩიეს სათათბიროს [illegible] ნაფ. ვექ. მიხ. ივ. პაპაჯანოვი.

✦ ჩვენს რედაქცია მოუვიდა ახალი წიგნი—ჯაჯუ ჯორჯიკიას თხზულებანი. წიგნი მეტად შნოიანად არის გამოცემული ქუთაისში; შეიცავს 312 გვერდს; ჩართული აქვს ახალგაზრდა მწერლის სურათი, კრიტიკული განხილვა კიტა აბაშიძისა და კრიტიკული ესკიზი მიხ. წულუკიძისა. წიგნის ფასი 60 კაპ.

✦ ჩვენს რედაქციას მოუვიდა პეტროგრადიდან იქ გამოცემული რუსულ ენაზე წიგნაკი ბ. იშხანიანისა ,,გერმანელი პროფესორი გერმანულ შოვინიზმის შესახებ“.

✦ თბილ. ქართველი რაზმის ოფიცრებმა შეჰკრიბეს ერთმანეთში 250 მანეთი და შესწირეს ქართულ თეატრის ასაგებ ფონდს.

✦ კვირას, 4 იანვარს, ახალი კლუბის დარბაზში გაიმართება საყურადღებო სალიტერატურო დილა. ახალგაზრდა პოეტი ალ. მანშიაშვილი წაიკითხავს თავის ახალ პოეტურ ნაწარმოებს, რომელსაც სათაურად აქვს ,,ქალი გრძნეული''. ამ წაკითხვის შემდეგ გაიმართება კამათი, რომელშიაც მიიღებენ მონაწილეობას: გრ. რობაქიძე, გერ. ქიქოძე, ს. გორგაძე, ალ. წუწუნავა, პ. მირიანაშვილი, ლეო ნათაძე, იოს. გედევანიშვილი, იაკ. ნიკოლაძე, არჩ. ჯაჯანაშვილი და სხვ. ამ დილის შემოსავალი გადაიდება ქართ. დრამატ. საზოგადოების სასარგებლოდ. დილა იმართება ახალი კლუბის მამასახლისთა საბჭოს თაოსნობით.

✦ მოსკოვში იბეჭდება ქართველ კომპოზიტორ დიმ. არაყიშვილის თხზულებათა ახალი ტომი, რომელშიაც მოთავსებული იქნება 225 ნოტებზე გადაღებულ ქართულ სიმღერა და 50 ინსტრუმენტალური მელოდია.

✦ სომეხთა ნაციონალური ყრილობა, რომელიც დეკემბრის ბოლო რიცხვებში უნდა მომხდარიყო ქ. თბილისში, ვერ შესდგა.

✦ 1 იანვრიდან ქუთაისის საორშაბათო გაზეთი ,,შრომა'' გამოვა ყოველდღიურად. ვუსურვებთ დღეგრძელობას და წარმატებას.

✦ განჯის (ელისავეტპოლის) საოლქო სასამართლოში ამ მოკლე გაირჩევა ,,ზაკ. რეჩის'' რედაქტორ ნამყოფ დიმ. მას. დუმბაძის სა[illegible] ეს საქმე აი რაში მდგომარეობს: [illegible]ნებულ გაზეთის წარსული წლ[illegible] თებერვლის ნომერში დაბეჭდილ[illegible] წერილი ,,როგორ გვასამართლ[illegible] ,,ადვოკატის'' ფსევდონიმით წერილი. ამ წერილში იყო ყველაფერი, თუ როგორ [illegible] მოებენ ნაფ. ვექილების და მათ [illegible] შემწეების დისციპლინარულ საქ[illegible] თბილ. საოლქო სასამართლოში. სასამართლოს თავმჯდომარემ ბ. ტო[illegible] პიგომ მისცა სამართალში დასახელებ[illegible]ლი რედაქტორი, რადგანაც მან წე[illegible]ლის ავტორი არ გასცა. ბ. დუმბა[illegible] აბრალებენ, რომ მან გამოაქვეყნა გაავრცელა განზრახ ცრუ ცნობე[illegible] რომელსაც შეუძლიან სიძულვილ ჩაუნერგოს ხალხს თბილ. საოლქო სასამართლოს და მის თავმჯდომარის მიმართ. ბ. დუმბაძემ მოწმეთ გამოიხმო ნაფ. ვექილები, თბ. ოლქის სასამართლოს თავმჯდომარე, მისი თანაშემწენი და ოლქის სასამართლოს ყველა წევრები. ამიტომ საქმის გარჩევა სამოსამართლო პალატამ მიანდო განჯის საოლქო სასამართლოს.

გაუგებრობის განმარტება.

,,თემის'' 27 ოქტომბრის ნომერში (№ 191) დაბეჭდილი იყო შემდეგი მოწინავე წერილი.

ჩვენს სამშობლოსაც მოუახლოვდა ზარბაზნების გრიალი... სხვაგან, ეს მოვლენა საკმარისი იქნებოდა, რომ ყველანი დაფაცურებულიყვენ და შესდგომოდენ იმგვარ ზომების გამოძებნას და მიღებას, რომელთაც მიზნად ექნებოდა სამშობლო ქვეყ-

ხის ყველა ინტერესების მედგარი და წინდახედული დაცვა.

სამწუხაროდ, უნდა აღვიაროთ, რომ ჩვენში დუნედ მიდის ასეთი საქმიანობა. თითქოს აქამდინ ვერ შევიგნია, თუ რა დიდებულ ამბების მოწმენი ვხდებით და არ გვინდა წარმოვიდგინოთ, თუ რა შედეგი შეიძლება მოჰყვეს ამ საყოველთაო შეტაკებას.

მიმოვიხედოთ მაინც, გარშემო რა ხდება?..

ავიღოთ მაგალითად საფრანგეთი, ბელგია, თვით გერმანია და სხვა ქვეყნები. ყველგან ყოველდღიური ქიშპი და ცილობა მიყუჩდა. გუშინდელმა მტრებმა ერთმანეთს ხელი გაუწოდეს და დღეს ერთად ეწევიან საერთო ჰაპანს, რომელიც იმ ერთად ერთ მიზნისაკენაა მიმართული, სადაც მსხვილი ასოებით არის დაწერილი: სამშობლოს დაცვა.

შეხედეთ ორთოდოქს შეურიგებელ ქიულ გედს, ნიჭიერ სოციალისტს მარსელ სამბას. ვისთან მუშაობენ? გუშინდელ თავის მოპირდაპირეებთან.

მიაპყარით თქვენი ყურადღება უწყალოდ გაწეწილ ბელგიას, შეკრიბეთ ცნობები, რას აკეთებს ცნობილი თავმჯდომარე საერთაშორისო სოციალისტურ ბიუროსი ემილ ვანდერველდე. მან მიივიწყა ყველაფერი, გახდა მინისტრად თავის პატარა ქვეყნისა და მთელი თავისი არსებით მთელი თავის ნიჭით გულადად და მარჯვედ სამშობლოს ემსახურება. თვით გერმანიაშიაც კი მოხდა გაერთიანება მოწინააღმდეგე ჯგუფთა, თუმცა ეს არც ისე საჭირო იყო იმ ქვეყნისათვის, რომელმაც პირველმა დაიწყო აგრესიული მოქმედება.

რას გვასწავლის ყველა ეს უჩვეულო მოულოდნელი ამბავი?..

იმას, რომ ცხოვრება ზევრჯელ იმისთანა რამეს მოითხოვს, რომელსაც უსულდგმულო დოქტრინა უარჰყოფს.

დრო არ არის სხვადასხვა მოძღვრების საყოველდღეო პრაქტიკაში ძალწულებრივ გატარებაზე ფიქრი!..

საჭიროა ერთად-ერთი მიზნის დასახვა: სამშობლოს დაცვა და მის მიწა-წყალზე მოსახლე ხალხის ნივ-[illegible]უზრუნველყოფა ამ საშინელ [illegible] ეს არის ჩვენი საზრუნავი. [illegible] მთელი ჩვენი ფიქრისა და [illegible] საგანი!..

[illegible] ვერ ვხედავთ, როგორ [illegible] გვეპარება „მეფე-შიმში-[illegible] წაიკითხეთ ჩვენს ჟურნალ-[illegible] დაბეჭდილი სოფლიდან [illegible] ამბები!... თუ ეს ასეა [illegible]დესაც ჯერ კიდევ შორს, [illegible]ბა უფალს ზუზუნებს მტრის [illegible] იქნება მაშინ, თუ - გვა-[illegible]მერთმა—მტერმა მოახერხა [illegible] მიწა-წყალზე ფეხის შემო-[illegible]

[illegible] თუ ყველა ამაზე არ გვმარ-[illegible] ფიქრი?

[illegible] თუ გულზე ხელ-დაკრეფილი [illegible] გავსცქეროდეთ შორეულ [illegible]ს ველს?

[illegible]იცით, რას ფიქრობენ ჩვენი [illegible]მოხვეჭილი მოღვაწენი, მაგ-[illegible]ით ჩვენი საზოგადოების შეგ-[illegible] ნაწილში უკვე შემუშავდა [illegible] უკვე დაიბადა პირდაპირი [illegible] მოთხოვნა; ყველას სურს [illegible]ხოს ერთ ჯგუფში მომუშავე [illegible] დამსახურებული მოღვაწეები, [illegible]რიც არიან აკაკი, ნიკო ნიკო-[illegible], კირილე ლორთქიფანიძე, [illegible]გი ზდანოვიჩი, ალექსი ჭიჭი-[illegible] და ჩვენი ახალგაზრდა მუშაკნი [illegible] ჟორდანია, გიორგი ლასხიშ-[illegible]ი, ევგენ გეგეჭკორი, იაკობ [illegible]ცხავა, კარლო ჩხეიძე, კიტა აბა-[illegible], აკაკი ჩხენკელი, სამსონ ფირ-[illegible]ლავა, ივანე გომართელი, ფი-[illegible]პე გოგიჩაიშვილი და ბევრი კი-[illegible] სხვა. ჩვენ ყველას ვერ ჩამოვ-[illegible]ლით, მაგრამ ამ სახელების წარ-[illegible]თქმაც საკმარისია, რომ ყველა [illegible]ვდეს, რის თქმაც გვსურს. ყვე-[illegible]ნი, მიმართულების განურჩევლად [illegible] და წინ წამოდგენ, ხმა ამოიღონ [illegible] შეუდგენ თათბირს, თუ როგორ [illegible]ვუხვდეთ კარზე მომდგარ ჭირს.

ეს არის მოვალეობა, რომელსაც [illegible]ლას გვიკარნახებს დღევანდელი მომენტი.

დაგვიანება, დაყოვნება — დიდი [illegible]ანაშაულია!... ცხოვრება მიექანება თავ-ბრუდამსხმელი სისწრაფით. უსაქმოდ გატარებული ყოველი წუთი—დიდი ზარალია ჩვენთვის.

დავსტოვოთ დროებით ჩვენი წარსული უკმაყოფილება, ხშირად უსაფუძვლო მტრობა—სიძულვილი, გავუწოდოთ ერთმანეთს ხელი და მივხედოთ ჩვენ ხალხს, რომელიც მოუთმენლად მოელის მაცხოვრის მოსვლას''.

აი ამ ჩვენი წერილიდან ცნობილმა პუბლიცისტმა ბ. ნარმა ,,ახ. აზრის'' 30 დეკემბრის ნომერში მოიყვანა მხოლოდ შემდეგი ადგილი:

,,გუშინდელმა მტრებმა ერთმანეთს ხელი გაუწოდეს და დღეს ერთად ეწევიან საერთო ჰაპანს, რომელიც იმ ერთად ერთი მიზნისაკენაა მიმართული, სადაც მსხვილი ასოებით არის დაწერილი: სამშობლოს დაცვა. შეხედეთ ორტოდოქს, შეურიგებელ ქიულ გედს, ნიჭიერ სოციალისტ მარსელ სამბას. ვისთან მუშაობენ? გუშინდელ თავის მოპირდაპირეებთან... რას გვასწავლის ყველა ეს უჩვეულო, მოულოდნელი ამბავი? იმას რომ ცხოვრება ზევრჯელ იმისთანა რამეს მოითხოვს, რომელსაც უსულდგმულო დოქტრინა უარჰყოფს''.

ამ ამონაწერის გამო აი რას ამბობს ბ. ნარი:

,,ასე ფიქრობს ,,თემი''. ასე ფიქრობენ ყველა ჩვენი მტერ-მოყვარენი. და განა მარტო ესენი? არიან თვით მოყვარეთა შორისაც ბევრნი, რომელნიც არსებითად ამასვე აღიარებენ. განსხვავება მათ შორის ის არის, რომ ერთნი „უსულდგმულო დოგმის'' დამარცხებას შეჰხარიან, ორივე ერთად-კი იმავეს აღიარებენ: გედის და ვანდერველდეს მოქმედება ,,დოქტრინის'' დამარცხებაა, ინტერნაციონალის ღალატიაო''.

შემდეგ თავის წერილში, რომელსაც ,,ომი და ზავი'' აქვს სათაურად, ბ-ნი ნარი ამბობს:

,,როცა ლიბერალურ პრესას დღეს უკვირს სოციალისტების მიერ სამშობლოს დაცვა—ეს ჩვენ არ გვეუცხოვება. მათი აზრით ინტერნაციონალიზმი ნიშნავს თავის ნაციის, თავის ქვეყნის მოღალატეობას, ეს არა ერთხელ დაუწერიათ და გაუვრცელებიათ. და როცა დღეს ეს მათი შეხედულება არ გამართლდა, იძახიან: ინტერნაციონალი გაკოტრდა, შეხედეთ სოციალისტებს თავიანთ სამშობლოს იცავენო“.

რადგანაც ბ. ნარის მთელ ფელეტონში არც ერთი სხვა გამოცემა არ არის დასახელებული გარდა ,,თემისა“ და ყველა ისინი, რომელთა წინააღმდეგ წერა მოუსურვებია, ერთს წრეშია მოქცეული, შეიძლება მკითხველმა საზოგადოებამ ისე იფიქროს, ვითომც ჩვენ გვწამდეს ინტერნაციონალის „გაკოტრება“ და გედისა და ვანდერველდეს-მხრით ინტერნაციონალიზისადმი ზ სოციალიზმისადმი „ღალატი“ ჩვენ განგებ მოვიყვანეთ ჩვენი მაშინდელი მოწინავე წერილი, რომლიდანაც ცხადადა სჩანს, რომ სამშობლოს გასაჭირ დროს მოვითხოვდით ყველა მიმართულების მოღვაწეების ერთად თავმოყრას მთლიან კრებულში და საერთო ჰაპანის გაწევას სამშობლოს ინტერესების დასაცავად. აქ არც ინტერნაციონალზე იყო ლაპარაკი და არც სოციალიზმზე. თუ ვინმე დამარცხდა იდეურად, რასაკვირველია, ამ საერთო გაჭამაჭიის დროს, ეს მხოლოდ ის, ვინც ეროვნულ, ნაციონალურ პრინციპს ჯეროვან ანგარიშს არ უწევდა.

ჩვენც ბ. ნარსავით გვრწამს, „რომ „ინტერნაციონალი აგებულია ნაციათა არსებობაზე და მათ თავისუფალ განვითარებაზე. მაშასადამე უნდა არსებობდეს თავისუფალი ნაცია, ნაციონალური სახელმწიფო, რომ ინტერნაციონალიც შესაძლებელი შეიქნას. და რაც უფრო ნაკლებათაა ერები ერთი-მეორეში არეული და ერთი მეორისაგან შეწუხებული და დამორჩილებული, მით მეტი ასპარეზი აქვს ინტერნაციონალს, მით უფრო ნორმალურად მიმდინარეობს სოციალური ბრძოლა''.

სრული ჭეშმარიტებაა! ჩვენც სწორედ აქა ვართ!.. თუ ახლა აირდაირივნენ ერები, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ სხვა თვალსაჩინო მიზეზებთან ერთად ისიც არის, რომ ბევრი ერი დღეს დაბეჩავებულია და სხვისგან უცხოსაგან,—დამონებული.

ჩვენ სრულიად დარწმუნებული ვართ რომ ყველა ერების სამართლიან მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების შემდეგ ინტერნაციონალი უფრო განმტკიცდება და გაძლიერდება; ასე რომ ომს ამ იდეისათვის სრულებით ვნება არ მოუტანია. არც დაზარალებულა სოციალური შეხედულებანიც. მხოლოდ უფრო ცხადად გამოირკვა ყველასთვის, რომ ჭეშმარიტი სოციალური ცვლილება მაშინ მხოლოდ შეიძლება განხორციელდეს, როდესაც ხელის შემშლელი გარემოება და სხვა ერთა მუდმივი ჩივილი მათ დაბეჩავებაზე შეცვლილი იქნება საუკეთესო პირობებით, ე. ი. როდესაც დაკმაყოფილებული იქნება ყველა ერთა სამართლიანი და ბუნებრივი მისწრაფებანი.

რაც შეეხება გედისა და ვანდერველდეს მხრით ,,დოგმის'' ღალატს, ესეც ჩვენი აზრი არ არის. როგორც თვითვე ბ. ნარიც აღნიშნავს, ასეთი შეხედულებისანი ყოფილან ,,დოგმის“ მოყვარეთა შორის ზოგიერთნი. ჩვენი შენიშვნა სწორედ ამათკენ იყო მიმართული. ჩვენ კი ყოველთვის იმ აზრისა ვიყავით, რომ სამშობლოს ინტერესების დაცვა სრულებით არ ეწინააღმდეგება არავითარ სოციალისტურ დოგმას. მადლობა ღმერთს! ეს მტკიცდება თვით იმ განჩინებებით, რომელნიც დაუდგენიათ საერთაშორისო ჭეშმარიტდემოკრატიულ კონგრესებს და იმ შეხედულებებით, რომელნიც გამოუთქვამთ მოძღვრების საუკეთესო აღმსარებელთ და წარმომადგენელთ.

ჩვენ დაგვრჩენია მხოლოდ სიხარული გამოვაცხადოთ, რომ ბ. ნარი არ ყოფილა გედის და ე. ვანდერველდეს ნაბიჯის მგმობელთა წრეში.

ეს ყველა კარგი! მაგრამ რა გვიშლის ჩვენშიაც გავაჩაღოთ საერთო საქმიანობა ამ ავ დროს?!

მგოსანი მეფე დავით იმამყულიხანი

(1703—1722).

„არა რაჲ სწამდა ქრისტიანეთა,
არამედ წიგნი და ენანი ქართულ-სპარსულნი
უწყოდა წარჩინებულად“.
ქართლ. ცხ.

იმამყულიხანი (დავით) გამეფდა კახეთში 1703 წელს.

მისი პიროვნება არ იყო სათანადოთ გამორკვეული საკმაო მასალების უქონლობისა გამო.

პატივცემულ სერგი კაკაბაძემ ამას წინად დაბეჭდა ამ მეფის შესანიშნავი გუჯარი, ბოძებული ღვთაებისათვის 1722 წელს (სერგი კაკაბაძე. ისტორიული საბუთები. წიგნი 1).

ეს მარტო გუჯარი კი არა, მთელი მოკლე ღვთისმეტყველურ-ისტორიული ძეგლია, სავსე მრავალ-გვარ ცნობით შესახებ ქვეყნის შექმნისა, მნათობებისა, ბუნების მოვლენათა, ზოდიაქოთა, მარტყოფის ღვთაების მიწა-მამულისა და სხ., და ამასთანავე, შიგადა-შიგ, ჩართულია მოკლე-მოკლე ლექსები თვით ამავე მეფისა.

მთელი გუჯარი (46 გვერდია დიდის ზომისა) შეუთხზავს თვით მეფეს, ძედნის პირველი ნაწილი მასვე გადუწერია და დანაშთენი, ავადმყოფობის გამო, გადუწერინებია თავის დის მაკრინესთვის.

ბევრი სიგელ-გუჯარი წაგვიკითხავს, შეგვისწავლია და ზოგიც დაგვიბეჭდია, მაგრამ იმისთანა მდიდარ და წარჩინებულ ენით, როგორითაც სწერს, დავით მეფე, ჩვენ ჯერ არ შეგვხვედრია.

ეს საგულისხმოა მე-XVIII საუკუნის დამდეგისთვის და ისიც იმისთანა მეფისთვის, რომელმაც მთელი თვისი მოკლე-ხნოვანი 34 წ. *) სიცოცხლე გაატარა სპარსეთის დაქსელვასა და ტანჯვა-მწუხარებაში.

ჰკუა-ბნელ „გმირებმა“ რომ მოიყვანეს შაჰი აბაზ I-ლი და აიკლებინეს ამერეთი და იმავე დროს ზეცმა ათაბაგმა რომ გაამაჰმადიანა მთელი მესხეთი, საქართველო ცუდ ყოფაში ჩავარდა და დაიღუპებოდა და დღევანდელ კლარჯეთ-აჭარის „უდაბნოდ“ იქცეოდა, თუ დროით არ მოვლენოდა ეგრედ-წოდებული აღორძინების ხანა, ის ხანა, რომელიც შეჰქმნა მე-XVIII საუკ. გასულს და მე-XVIII-ის დამდეგს მაშინდელ ქართველობის წარჩინებულ წრემ. ამავე მოწინავე წრეს ეკუთვნოდა ჩვენი დავითიც და აგრეთვე თითქმის მთელი მისი ოჯახობა.

დავითი იყო შვილი კახეთის მეფის ერეკლე I-ლისა.

ზოგიერთის უმაგალითო ვერაგობამ და აბაზ რომ მოაულევის [illegible] წყობილება და გამეფა სპარსული წესრიგი როსტომის მოთავეობით, ეს ერეკლე, რომელსაც მამა მოუკლა ამავე როსტომმა, გადიკარგა რუსეთში. იგი და მისი დედა ელენე, ლევან დიასამიძის (ევდემოზ კათოლიკოზის ძმის) დაი, დიდს გაჭირებას განიცდიდნენ უცხოეთში. ელენე გარდაიცვალა 1695 წელს, ხოლო მისი შვილი ამის უწინარეს, 1675 წელს, წავიდა სპარსეთს და შეეწყნარა ყაენს, რომელმაც გამაჰმადიანება უბრძანა და იქვე დაიტოვა.

ახალგაზდა ერეკლემ მოისურვა ცოლად შეერთო ქართველ დიდებულის ქალი. მოციქულიც გამოჰგზავნა სპარსეთიდამ, მაგრამ ყველამ უარი შეუთვალა: ქალს ვერ მოგცემთ ხასადო. მაშინ ჩოლოყაშვილს ალავერდელობა აღუთქვა, თუ ქალს მომათხოვებო. ესეც დათანხმდა და გაუგზავნა ანნა. ერეკლეს მიეცნენ შვილები: დავით (მაჰმადიანობაში—იმამყულიხანი), კონსტანტინე (მაჰმადყული ხანი), თეიმურაზ (ერეკლე მეორის მამა), ქეთევან (მგოსან არჩილ მეფის მეუღლე), მარიამ (მაკრინე), ელენე (=ჯანბანუმბეგუმ=ელისაბედი ანტონი I-ის დედა), ბეგუმ (იესე მეფის ძის აბდულაბეგის მეუღლე), დემეტრე ისლამ-მირზა, რიზაყული-მირზა და მუსტაფამირზა.

აქ ხსენებული მარიამ=მაკრინე არის ის განათლებული მწერალი ქალი, რომელსაც უკვე ვუძღვენით ცალკე წერილი (იხ. „სახალხო გაზეთი“ 1913 წ. № 868).

ელისაბედს მისი ძე ანტონი I უძღვნის რამდენიმე ტაეპს.

„ამან იმორჩა ძირისაგან დავითის
და მასვე ძირსა დაემყნა ზესთ განგებით:
მეფისაგანი მეფესა შეერთა
და გვირგვინითი მივიდა გვირგვინადვე“.

ელენეს ძვირფასად შემკულს ჯვარს აწერია: „ჳ ჯვარო პატიოსანო ძელო ცხოვრებისა მომცემელო სამგზის სანატრელო, მცველ და მფარველ მექმენ შემამკობელსა შენსა მეფის ჰერეკლეს ასულსა ელენეს. ქორონიკონსა ტჟბ“ (=1704 წ.).

დავით (იმამყულიხანი) დაიბადა სპარსეთში 1678 წელს და იქვე მაჰმადიანად აღიზარდა. მას ცოლად ჰყავხდა ძახრი-ჯაჰანი, მამხლის ნათესავი და ასული ერევან ჩეხურის ბეგლარ ბეგის ასული, ხოლო დაი ერანელთა მფლობელის ფათალი ხანისა. ორთავე ერთად აღეზარდა ყაენს ჰუსეინს.

დავითის შვილებთაგან მაჰმად-მირზა ანუ ლეონი 1739 წელს იყო მონაწილე შაჰ ნადირის ინდოეთის ლაშქრობისა, ხოლო ალი მირზა ანუ ალექსანდრე ჰმართავდა თბილისს და მერე 1736 წ. კახეთს.

თვით დავითი კახეთში მეფობდა 1703—1721 წლამდე. მაგრამ ვაი ამისთანა მეფობას. ყოველ დღე და ყოვლის მხრიდგან ისმოდა ომისა და ბრძოლის ამბები. ოსმალები ლეკები, სპარსლები—ყველანი აოხრებდნენ საქართველოს. შინაც ძმა ძმას ველარ ინდობდა.

დავით მეფე, რომლის სატახტო სამყოფად ითვლებოდა ყარალაჯი, თუშ-ფშავ-ხევსურ-კახელებით შესია ჭარს (1706 წელს) საინგილოში. იქ ლეკები მძინვარებდნენ. მეფე დადგა ვარდიანს (აწინდელი გულლუგი) მისმა ჯარმა დაიპყრა გარემო სოფლები. ყველა ლეკებს თავზარი დასცა. ლაშქრის ძლევამოსილობით დაიმედებული მეფე უდარდელად სუფევდა ვარდიანში თავის მცირე ამალით. ლეკების რაზმი დაეცა მას. მეფეს შეიპყრობდნენ, თუ მხლებლებს დროით არ გამოეტაცნათ და ყარალაჯს არ მოეყვანათ. დანარჩენი მისი ლაშქარიც გამოიქცა. ლეკები აღფრთოვანდნენ და მტკიცედ გამაგრდნენ ჭარ-ბელაქანში. დავითი ყარალაჯს ველარ დადგა და თელავს მობრძანდა. ლეკებმა მოსვენება აღარ მისცეს კახეთს. დავითმა აქ დასტოვა თავისი ძმა თეიმურაზი და თვითონ წავიდა სპარსეთს (1711 წ.). და შემწეობა ითხოვა ყაენისაგან. დაჰპირდა და არ აღუსრულა თხოვნა. დავითი დაბრუნდა 1716 წელს. ქვეყნის საქმეები უფრო აირია. მდგომარეობა გამწვავდა. მალე დავითი ახას დარდვარამისაგან დასნეულდა, ორს წელიწადს იავადა და გარდაიცვალა 1722 წელს. გამეფდა მისი ძმა კონსტანტინე. ქართლის მეფე ვახტანგ VI-ეს გაუწყრა ყაენი პეტრე დიდთან საქმის დაჭერისთვის და ქართლიც ყაენმა მიუ-[illegible] ძმათა შორის შუღლის ჩამოგდება და ვახტანგს სთხოვა, ნუ წავიჩხუბებით, შენ—მამა, მე—შვილი, ერთად განვაგოთო ამერეთის საქმეები. ვახტანგმა შინაურ მტრების ჩაგონებით, არ ინდომა მორიგება. წაიჩხუბნენ. ლეკების შემწეობით კონსტანტინემ გაიმარჯვა. ამასობაში მესხეთიდამ დაიძრნენ ოსმალნი, მოვიდნენ, აიღეს თბილისი, დაიპირეს კახეთი, კონსტანტინეს თავი გააგდებინეს ბეჟანბალში, და ყარალაჯიც დაიპყრეს და გაამაგრეს. ვახტანგი ათას ორასამდე თავ-კაცებით გადავიდა რაჭას და იქიდგან წავიდა რუსეთს.

ამ დროს ასე ახასიათებს დავით გურამიშვილი:

„კახელების აღმა ხნული ქართლელებმა
დაღმა ფარცხეს;
უწინდელი გათხუნვილი დარჩა კაბდო, აღარ
გარცხეს;
ძმამ ძმას სახრე გარდუჭირა, მტერთ კობალი
თავში დასცხეს,
ორნივ ერთად შეხრინკულნი დასცეს, ქვეყნად
დაანარცხეს!“

აი, ამისთანა შავ-ბნელ დროს ცხოვრობდა ჩვენი დავითი და ამიტომ ჰკვირობს კაცი, როგორ, სად და რა სკოლაში შეისწავლა მან ,,ქართული ენა წარჩინებულად'' და ან სადა ჰქონდა იმდენი დრო, რომ ესრე საზეოდ და მდიდრად შეითვისა იგი.

დავითის ენის სინარნარით თვით მკითხველი დატკბება მის გუჯრის (=წიგნის, რომელიც 5 კარად გაყოფილია) კითხვის დროს. აქ მოვიყვან მეფის ლექსებს—ნაწყვეტებს, რომელნიც აქა-იქ ჩაურთავს გუჯარში.

პირველი კარის ბოლო თავდება ჩახრუხაულით:

,,ჰი შენ უფალო, თვით შეუცვალო,
ბაგენი ჩემნი ადმოხვენ შენად!
მონად ულირსსა, ქვეყნად ულირსა, —
ღირსა, თუ ღარსა, — მან გიხვნას ენად,
იგ გადიდებდეს, სრულად გაქებდეს,
მას ქადაგებდეს, ყოველთა სმენად
კადროს ხოტბანი. ცოდვისა ტბანი,
ვით შავნი ზღვანი, დაუშრევ თმენად!“

მესამე კარის ბოლოს (გვ. 12) შაირი:

კოგთრთა უბეს რვეული უძსთ
შენდა დიდებისანი
ეგალთა ენა წაწვდილთ აქვთ მეტად მათ
ძაბანი
თვით რა მიძს მუჭ შავ მიწასა სანაცვლოდ
კადრებისანი
მას განაცვალებ: სული მიდგს შენივე
წყალობისანი.

გამოვტოვებთ ამგვარსავე ლექს-ნაწყვეტებს, რომლებიც დაბეჭდილია იმავე გუჯარში: გვ. 14—4 სტრიქონი, გვ. 15—4 სტრ., გვ. 18—12 სტრ., გვ. 19—4 სტრ. ამ ორ უკანასკნელ ნაწყვეტებს და აგრეთვე შემდეგ შაირს დავით მეფე უძღვნის ჰუსეინ ყაენს:

მისის ლახტისა შიშითა იგ უბადრუკი
მტერია.
ძარბივით მკერდის ზარად ქმნად ზურგსა უშვერდეს ჯარია
როსტომც თუ ბრძოლა შეჰკადროს, ვინ
მოსრა თურანს ერია,
და ეზოში ხანი ვერ დაზმას, რომელ განუკრთეს ფერია.

...(კიდევ 8 სტრიქონია ამ შაირის გაგრძელება).

დავით მეფემ იცის, რა აჩენს მიწის ძვრას.

,,შეჰკრებ (ღმერთი) ოშხივართა მიწისათა ეგრევე მიწათა შიგან; და ინებებენ იგი ოშხივარნი ვიეთსა ალაგსა მიწისა სფეროსასა განპობად და აღმოხდომად, მის მიერ შესძვრენ ზოგადთა ალაგთა მიწისა სფეროსათა'' (გვ. 13).

ქარს წარმოშობენ იგივე ოშხივარ[illegible]რისა [illegible], აღიხმჳ ცვართა [illegible] წვლილთა მიწისა პირისა [illegible] და შეამთხვევენ მათ სიცივესა; და შეაგვამებს სიცივე იგი მას წყლიანსა ოშხივართა, შესწურავს, დაზევს გვამოვნება იგი ქვევე მიწისა სფეროსა მომართ და ჩამოადენს იმა ნოტიოთა ცვართა ისხარად და ამად დასძრავს ჰაერსა და აღქროლებს ქარად (გვ. 11).

აღტებ (ღმერთო) მზისა სიცხეთა მიერ მიწათა, წყალთა და ჰაერთა ორთქლსა და მიაწვდენ, სადა ვერა მისწვდებიან სიცხენი ქვეყნისა პირისა მიერ გარე შექცეულისა მზისა შარავანდედისანი, და შეაგვამნებ მას ჰაერისა სიცივისა მიერ და იქმ ღრუბლად. არიან იმა ღრუბელსა შიგან ცვარნი ფრიად წვლილნი, წყლისანი, და ზამთარ იმა ცვართა გვამოვნებისა მიერ, ჯერეთ ურთიერთს თანა შეუკრებელთა, შეამთხვევ სიცივესა ყინვისასა, რომელსა შეჰყინავს სიცივე იგი ანაზდ და იქმს თოვლად. ხოლო ზაფხულ იმა ცვართა გვამოვნებისა მიერ, ურთიერთსთანა შეკრებულთა, შეამთხვევ მძლაფრსა სიცივესა მიწისა პირისა მიერ..., შეჰყინავს მძლაფრი სიცივე იმა ცვართა და იქმს სეტყვად. (გვ. 11).

ზოდიო 12-ია: ვერძი (ცეცხლის ბუნებისა), კურო—მიწისა, მარჩბივი—ჰაერისა, კირჩხიბი—წყლისა, ლომი—ცეცხლისა, ქალწული—მიწისა, სასწორი—ჰაერისა, ღრიანკალი—წყლისა, მშვილდოსანი—ცეცხლისა, თხისრქა—მიწისა, მერწყული—ჰაერისა, თევზი—წყლისა (გვ. 9).

სფერო შვიდია: მთვარისა, ერმისა, აფრიდოტისა, მზისა, არესი, დიასი, კრონოსი (გვ. 8).

გვ. 41: „განსრულდა ინდიკტიონსა ცვეობისა ჩვენისასა და მპყრობელობასა 17-სა დღესა. აღვწერე ხელითავე ჩვენითა ფილასოფოსურითა შეწყობილისა სიტყვითა: შესავალნი და ცათა სფეროთა სახენი, და ქართა განგებანი... დავწერეთ ჩვენნივე აღმოთქმულნი. ხოლო ვინადგან ბუნებისა წესისაებრ გვამი ჩვენი სენმა შეიპყრა, ძნელმან და გრძელმან, ვიდრე ორ წლამდე, სარეცელად მივრდომილმან დასა ჩვენსა საყვარელსა მარიამს ნაწოდს მაკრინას შემოუწოდე და ჩვენ თანა მახლობელად დავიახლე და ვარქვი:“... (ავალებს გუჯრის მეორე ნახევრის გადაწერას), დაუტევე ცხოვრება ესე და შევძინე მამათა ჩვენთა თანა და არა თანა გამყვა დიდება ჩემი, მეფობა და შარავანდედობა, არამედ დიდებულთა პალატთა წილ სამეუფოსა ტილოთა წარვიგრაგნე და ესრეთ განვედ საწუთროით წლისა ვიდრე ოცდაათოთხმეტისა“.

მ. ჯანაშვილი.

---

*) გუჯარი, გვ. 41. ქართლ. ცხოვრების მისი წლოვანობა იყო 43 წ.

,,თემის'' ფოსტა.

ქ. იაროსლავლს. სტ. ანტ. ლ-ლს. თქვენი გულისწყრომა კარგად გვესმის, მაგრამ წერილს ვერ ვბეჭდავთ, რადგანაც საშოლდემიკო დრო არ არის.

დ. საჩხერეს. შალიკო ხვადაბუნელს. როდესაც ანგარიშს სთხოვთ ვისმე საქველმოქმედო მიზნით გამართულ წარმოდგენის, თუ სხვა რამ გასართობის გამო, საჭიროა პირდაპირი მიმართვა და არა ფსევდონიმის ქვეშ ამოფარება. დავბეჭდავთ თქვენს წერილს, თუ თქვენი სახელის გამოცხადების ნებას მოგვცემთ.

რედაქტორ-გამომცემელი გრ. დიასამიძე.

ხელოვნურად შეზავებული

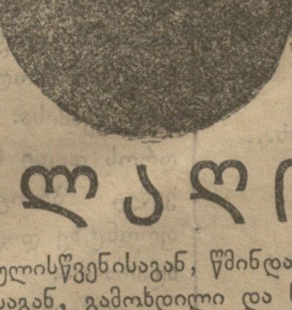

სამკურნალო და ხილეულობის წყალი

მიტროფანე **ლაღიძე** და ამხ.

მზადდება საუკეთესო ხილეულისწვენისაგან, წმინდა შაქრით, ქიმიურად გაწმენდილი მასალებისაგან, გამოხდილი და ნადუღი წყლით.

გემო და სუნი საამური აქვს

ფირმა დაჯილდოვებულია წყლის საუკეთესო ღირსებისათვის დიდი ოქროს და ვერცხლის მედლებით და ცნობილია სრულიად უვნებლად თბილისის გუბერნიის სამკურნალო მმართველობისაგან (№ 5792)

ქარხნები იმყოფება: თბილისში—გ[illegible] პროსპ. № 6, ტელეფ. № 411.
ქუთაისში—[illegible]შკინის ქუჩა № 5.

Дозволено военной цензурой. ნებადართულია სამხედრო ცენზურის მიერ. ელექტრო-მბეჭდავი სტამბა სპირიდონ . ლოსაბერიძისა, მ[illegible] სახლი № 5.